

L'ús del català a l'educació

L'ús del català a l'educació

XXIX Jornada de reflexió del Consell Escolar
de Catalunya

Aquest document està subjecte a una llicència Reconeixement 4.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets.

La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

© Generalitat de Catalunya
Consell Escolar de Catalunya

Elaboració: Consell Escolar de Catalunya
Edició: Gabinet Tècnic
Il·lustració de la portada: Òscar Serramia
1a edició: abril 2022

Índex

Presentació	5
Aportacions	7
Conferència “El supremacisme lingüístic en el sistema educatiu”	7
Presentació de les conclusions i propostes del grup de treball. Jesús Viñas, president del CEC	8
Presentació de les dades de l'estudi sobre l'ús de la llengua a l'educació. Carles Vega, president del CSASE	10
Conversa “L'ús del català a les xarxes”	12
Conversa “El català, eix del projecte educatiu de centre”	13
Conversa “La diversitat lingüística i els processos sociolingüístics”	14
Participació	16
Dades de participació	16
Qüestionari	17
Avaluació	17
Ponències presentades al grup de treball	18
Joan Ridao. El marc normatiu lingüístic a l'escola catalana: possibles reformes	18
Jasone Cenoz. Noves tendències en la investigació sobre el plurilingüisme	19
Mònica Pereña. L'aprenentatge i l'ús de les llengües en el sistema educatiu català. Situació actual i reptes.....	20
Elisabet Vila. Els beneficis neurològics del plurilingüisme.....	21
Juli Palou i Montserrat Fons. La competència plurilingüe a l'escola.....	22
Avel·lí Flors-Mas. El català a l'escola: anàlisi i estratègies de futur.....	23
Marina Massaguer. El català i els reptes del món digital	25
Laura Alegre, Àngels Cadena i Dori Cañal. Els projectes lingüístics als centres educatius	26
Altres aportacions	30
Ferran Ruiz Tarragó. Expresident del CEC	30
Jordi Badia i Pujol. Propostes sobre l'ús del català als centres educatius.....	30
Pere Comellas Casanova. El català a l'ensenyament en una situació de creixent preocupació per l'ús social de la llengua.....	31
Enric Gomà. Reflexions sobre l'estat del català a l'educació	34

Manifest del Consell Escolar de Catalunya en defensa del model lingüístic de l'escola catalana	37
Manifest	37
67 propostes sobre l'ús del català a l'educació	38
Incrementar la consciència sociolingüística, la metodologia i la formació docent.....	38
Implementar el projecte lingüístic de centre en tot el temps escolar	39
Teixir xarxa d'activitats culturals de l'entorn i participació de les famílies	40
Potenciar la creació de continguts audiovisuals i l'accés a plataformes digitals	40
Revisar legislacions, acreditacions, equivalències i polítiques lingüístiques	41
Creació del Fòrum del Consell Escolar de Catalunya de la llengua catalana a l'educació.....	42
Grups de discussió	43
Alumnes de l'Institut Numància de Santa Coloma de Gramenet	43
Professorat de l'Institut Torre Roja de Viladecans	44
Associació d'Inspectors d'Educació de Catalunya.....	45
Agraïments	47

Presentació

Perquè el català esdevingui la llengua d'ús normal en tots els àmbits de la vida pública cal que el jovent el faci seu, l'utilitzi en les seves interaccions socials. Però la tria lingüística és ben lluny de ser lliure, ja que està condicionada per un seguit d'aspectes que en determinen els usos: mercat, ideologies hegemòniques, tecnologies, xarxes socials, etc. D'aquí que el Consell Escolar de Catalunya (CEC) es plantegés reflexionar sobre tots aquells elements que incideixen en la vida quotidiana del jovent, els quals acaben condicionant els seus usos lingüístics.

En aquest context, el CEC s'ha compromès a continuar treballant per garantir la formació global i l'assoliment d'una competència comunicativa plena en català i castellà a tot l'alumnat. Es tracta de proporcionar-los les eines necessàries per al seu desenvolupament personal integral i per facilitar-los les interaccions socials en una societat diversa i plurilingüe en què el català hauria de ser l'eix comú que assegurï la integració, la cohesió i la igualtat d'oportunitats per a tothom.

Amb aquest objectiu, el CEC va proposar-se conèixer la situació del català al sistema educatiu i conèixer els canvis i les transformacions socials que han incidit en la modificació de les normes i els usos lingüístics vigents en el sistema educatiu. Es tractava d'analitzar amb els diferents agents socials implicats els aspectes diversos que determinen l'ús que es fa de la llengua, mitjançant una aproximació que defuig qualsevol consideració política o judicial per centrar-se només en l'àmbit educatiu, un espai de consens i acord definit per l'objectiu de dotar el jovent d'una formació de qualitat que esdevingui la palanca d'una transformació social que situï l'equitat, la inclusió, la diversitat i la igualtat d'oportunitats com a puntals sobre els quals bastir la societat dels propers temps.

Per aquest motiu, el CEC va portar a terme un seguit de contactes amb els agents del món educatiu —mestres, alumnes, famílies, direccions, professionals de l'educació, etc.— i personalitats del camp de la lingüística, la creació artística i literària i els mitjans de comunicació, per tal d'elaborar un informe sobre l'estat de la qüestió i proposar un seguit de mesures a fi de capgirar la situació de minorització actual de la llengua, que es va presentar en la XXIX Jornada de reflexió, que va tenir lloc el dia 2 de desembre de 2021 a la biblioteca Singuerlín - Salvador Cabré de Santa Coloma de Gramenet.

Aquest document recull la memòria d'aquesta XXIX Jornada. Es dedica un apartat específic a les aportacions que s'hi van fer: la conferència de Juan Carlos Moreno Cabrera "El supremacisme lingüístic en el sistema educatiu"; la presentació per part de Jesús Viñas, president del CEC, de les conclusions i propostes del grup de treball; la presentació a càrrec de Carles Vega, president del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (CSASE), de les dades de l'estudi sobre l'ús del català a l'educació que aquest organisme porta a terme des de 2006, i les converses "L'ús del català a les xarxes", "El català, eix del projecte educatiu de centre" i "La diversitat lingüística i els processos sociolingüístics". Aquesta primera part de la memòria es completa amb un apartat dedicat a la participació en la XXIX Jornada de reflexió, amb les dades de participació i les respostes al qüestionari previ amb l'avaluació posterior. S'hi incorpora un enllaç amb aquesta informació en línia, a causa del volum ingent que representaria incloure-la en aquest document.

A continuació, s'exposen les aportacions en forma de ponència presentades per experts al grup de treball, així com altres aportacions recollides a partir dels contactes establerts pel CEC.

En un tercer bloc de continguts, s'incorpora a la memòria el manifest del CEC en defensa del model lingüístic de l'escola catalana, publicat arran de la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) sobre la presència del castellà a l'escola, i les 67 propostes sobre l'ús del català a l'educació, que són el resultat de la feina desenvolupada pel grup de treball, aprovades per unanimitat pel Ple del CEC.

Finalment, també s'hi inclouen les aportacions realitzades en els tres grups de discussió —un grup d'alumnes de 1r de batxillerat de l'Institut Numància de Santa Coloma de Gramenet, un grup de docents de l'Institut Torre Roja de Viladecans i un grup d'inspectors— portats a terme per recollir opinions significatives, sorgides de la interacció, per compartir i reelaborar punts de vista de manera conjunta amb l'objectiu d'obrir la participació en aquesta XXIX Jornada.

Aportacions

Conferència “El supremacisme lingüístic en el sistema educatiu”

Juan Carlos Moreno Cabrera, catedràtic de Lingüística General a la Universitat Autònoma de Madrid, centra la seva intervenció en l'ús del català a l'educació per referir-se, en primer lloc, a la recent resolució del Tribunal Suprem (TS) del recurs de cassació contra la sentència del TSJC que imposa el 25 % de la docència en castellà i liquida la immersió lingüística, en la línia de la imposició secular del castellà a l'educació catalana.

Rememora el Decret de 21 de novembre de 1902 que obligava a usar el castellà a les escoles i l'article coetani “Cataluña bilingüe”, de Ramon Menéndez Pidal, en què comenta justament aquest Decret, tot evidenciant una ideologia lingüística del nacionalisme espanyol consistent a considerar innecessari l'ensenyament del català, a més d'incompatible amb l'ensenyament del castellà, considerat llengua nacional. Aquesta ideologia, mantinguda inalterable, explica la sentència del TSJC.

L'ús del català com a llengua vehicular de l'ensenyament està basat en un ampli consens social, ha estat adoptat democràticament per les institucions catalanes i és conforme amb la Constitució espanyola (CE). Fins a 54 associacions formen part de Som Escola, plataforma que exemplifica l'ampli consens social existent.

L'ús parcial o total del castellà com a llengua vehicular no reuneix aquest consens. És una imposició d'una minoria que no representa el consens social; es basa en el supremacisme lingüístic espanyolista i, per tant, no és un ús democràtic ni s'atén a la CE.

En el moment de la redacció de la CE, les institucions i forces franquistes, que estaven intactes, van impedir el reconeixement oficial d'Espanya com a estat multinacional i multilingüe. Tanmateix, alguns elements d'aquest reconeixement sí que hi consten. Específicament, l'article 3 estableix una dicotomia entre coneixement i ús del castellà. El coneixement hi és estipulat com a deure mentre que l'ús és un dret, no pas un deure. Atès que al punt 2 d'aquest article es formula que les altres llengües també seran oficials a les comunitats autònomes, s'entén que hi tindran les mateixes prerrogatives que el castellà: deure de coneixement i dret a l'ús. Així doncs, segons la CE, a ningú se li pot exigir l'ús del castellà i qualsevol precepte o regulació que hi obligui no s'ajusta a la CE.

En conseqüència, la CE no obliga a educar en castellà sinó tan sols a educar per al coneixement del castellà entre les altres llengües. Existeix, doncs, el dret de la societat catalana a emprar el català com a llengua vehicular en l'àmbit educatiu. Cap institució hauria de limitar aquest dret emparant-se en la CE. La interpretació supremacista d'aquest article 3 considera que l'oficialitat del castellà a l'Estat el fa obligatori també a l'educació pública de les comunitats autònomes amb llengua pròpia. Inversament, les altres llengües oficials no són d'ús obligatori, tampoc en l'àmbit educatiu. Es tracta d'una situació de bilingüisme hegemònic: una societat com la catalana amb dues llengües, en té una de dominant, que té una sèrie de prerrogatives, i una altra de dominada, que no té la mateixa consideració efectiva.

Aquesta situació podria revertir-se si el castellà deixés de ser oficial a Catalunya, de manera que no impedís la normalització completa del català com a llengua natural, no marcada. Això és incompatible amb l'actual estatus polític de Catalunya i demana que el català sigui l'única llengua oficial de la

República proclamada el 27 d'octubre de 2017. Si l'oficialitat del castellà es manté, continuarà la ideologia supremacista que comporta. En qualsevol cas, el principal enemic del castellà a Catalunya és el supremacisme lingüístic espanyolista, ja que hi genera la percepció de llengua d'opressió.

Presentació de les conclusions i propostes del grup de treball. Jesús Viñas, president del CEC

Les aportacions del grup de treball sobre l'ús del català a l'educació s'incorporen a les conclusions de les converses de la XXIX Jornada de reflexió i es concreten en un document obert de propostes a disposició del Departament d'Educació, de la comunitat educativa i de la societat. Aquestes propostes es basen en les dades i coneixements proporcionats per diversos experts de l'àrea de la sociolingüística i específicament dels estudis comparats, així com de la pedagogia aplicada a l'ensenyament-aprenentatge de la llengua.

En la situació actual de la llengua catalana a l'educació, si no s'hi fa res o bé es continua fent el mateix que ara, el procés de minva de l'ús continuarà i s'accelerará possiblement fins a una situació de no retorn pel que fa a la supervivència com a llengua viva. En aquest sentit, és necessari ser proactius i actuar amb efectivitat. El primer resultat d'aquest plantejament són la seixantena llarga de propostes transversals sorgides del grup de treball, que poden agrupar-se en tres conjunts:

- L'ús del català a les xarxes i als mitjans de comunicació
- El català com a eix del projecte educatiu de centre (PEC)
- La diversitat lingüística i els processos lingüístics

Eix 1. L'ús del català a les xarxes i als mitjans de comunicació

Aquest primer eix parteix de la prioritització donada a l'alumnat a l'hora d'abordar l'ús del català a l'educació, ja que el futur de la llengua depèn de l'ús que en fan infants i joves en l'actualitat.

S'ha analitzat l'ús del català per part d'aquests col·lectius a les xarxes socials i als mitjans audiovisuals de comunicació, i la conclusió és que, en aquest àmbit, l'ús del català per part d'aquest col·lectiu és residual, un fet transcendental en la seva vida quotidiana.

A partir de les propostes generades pel grup de treball en aquest eix veiem tres grans grups de conceptes:

- Accions: promoure, producció, creació, programació, expressió, obrir, participar, renovar, estendre, intercanviar, reforçar, obrir.
- Eines: plataformes, presència, teatre, audiovisual, continguts, televisiu, xarxes, models, consum, música, portals, museus.
- Agents i actors: centres, socials, aula, infants, entitats, televisió.

Poden extreure-se'n tres idees:

- En les accions que proposem, sabem que no partim de zero, que s'han fet i s'han de continuar fent moltes activitats. Per tant, multipliquem i intensifiquem les accions.
- Abarca tots els escenaris socials i inclou en aquesta realitat tot el món relacionat amb les xarxes, fins ara alienes a la presència del català.
- Es proposa proactivitat, atreviment, ambició, dedicació, compromís.

Eix 2. El català, eix del projecte educatiu de centre

Amb relació a la llengua, el model educatiu de Catalunya es basa a no segregar i a respondre específicament des de cada centre a les necessitats de l'alumnat. Per això les decisions sobre l'ús de la llengua es defineixen en cada centre educatiu. La llengua al centre educatiu, doncs, no és un afer privat, sinó que està condicionada pel PEC. La llengua pròpia de Catalunya és el català i naturalment és eix del PEC.

De les propostes del grup de treball, se n'extreuen els grups de conceptes següents:

- Accions: transformació, acollida, inclusió, acreditació, incorporar, incrementar, facilitar, expressió, formació, seguiment.
- Eines: centre, PLC, llengua oral, vehicular, competència, metodologia, algoritme, aliances, estratègies, carnet, antologies.
- Persones en context: famílies, cultura, sociolingüística, alumnat, docent, pati, igualtat, registres, LEC.

I se n'extreuen aquestes idees:

- Definir i millorar els projectes lingüístics de centre i comprometre's a complir-los.
- Entendre el català com l'eix bàsic de l'educació.
- Prioritzar i dotar d'eines els centres per aplicar i assegurar l'èxit del projecte lingüístic de centre (PLC).

Eix 3. La diversitat lingüística i els processos sociolingüístics

Cal parlar del català i del seu ús a l'educació en un context social al qual durant els últims vint anys s'han incorporat centenars de milers de persones que parlen més de dues-centes llengües. També hi ha una gran diversitat cultural, no tan sols per l'origen de l'alumnat d'origen estranger. Igualment, cal tenir en compte la globalització.

A més, en la llengua hi han influït campanyes polítiques i decisions i sentències judicials que intervenen per sobre dels consensos socials preexistents.

Hi apareixen els següents conceptes:

- Accions: canviar, ampliar, construir, participar, educar, crear, afavorir, fomentar.
- Eines: comunitat, immersió, projectes, crític, lingüística, sociolingüística.
- Dimensions: ideologies, societat, cultura, membres, etapes, consum, discurs, creences.

Se'n poden extreure les idees següents:

- Les actuacions per millorar l'ús del català han de tenir en compte el context, que no és favorable.
- Cal aconseguir el consens del conjunt de la societat catalana.
- Si no s'actua, l'ús del català disminuirà i pot arribar a un punt de no retorn.

Conclusions

Resumint:

- Es tracta d'una cinquantena de propostes àmplies, que van a l'arrel dels problemes detectats, que necessiten implantació, perseverança, seguiment i contrast de resultats.
- No són receptes, sinó línies de treball conjunt, que necessiten la participació de tothom —comunitat educativa i agents socials— per ser aplicades.

- Són línies de treball exigents amb el paper de lideratge que té i que assumeix l'Administració educativa amb el suport dels ajuntaments.
- Ens comprometem a fer-les públiques. Un cop tancades les aportacions en aquestes jornades presencials i telemàtiques, aquestes propostes seran fetes públiques i posades a disposició de la consideració general.
- El CEC obrirà un observatori per fer un seguiment i noves propostes.

Presentació de les dades de l'estudi sobre l'ús de la llengua a l'educació. Carles Vega, president del CSASE

El CSASE és un òrgan consultiu i d'assessorament del Departament d'Educació que té com a funcions analitzar el sistema educatiu, avaluar-ne l'assoliment d'objectius, fer diagnòstic i facilitar dades per a una adequada presa de decisions. Això només és possible amb un treball amb qualitat i rigor, per donar evidències científiques que ofereixin una base sòlida en la qual actuar, mitjançant proves d'avaluació, estudis de context, dictàmens i informes.

Es presenta l'estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t de secundària a Catalunya, fruit d'un qüestionari de context, que es va passar conjuntament amb les proves d'avaluació d'aquest nivell educatiu d'enguany. Aquest qüestionari es va aplicar en una situació de canvi sociolingüístic:

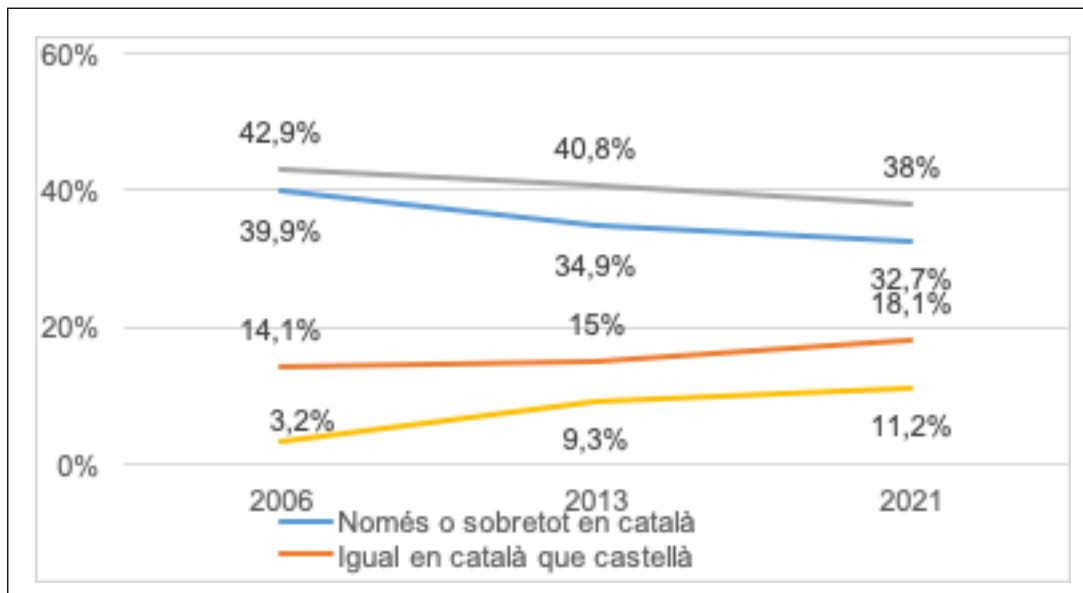
- El 2020, en la població general, el percentatge de població estrangera se situa al nivell més alt assolit el 2010: 16 % (font: Idescat).
- En la població de 15 anys o més hi ha lleus descensos d'usos i de representacions lingüístiques entre 2013 i 2018 (font: Secretaria de Política Lingüística i Idescat).
- Polarització política.
- Oferta digital escassa en català per al jovent.

Evolució de les dades demogràfiques de l'alumnat (2006-2013-2021)

En relació amb les dades d'evolució del lloc de naixement de l'alumnat i del temps d'arribada de l'alumnat a Catalunya, es pot comprovar que, respecte del 2013, hi ha més alumnes nascuts a Catalunya i menys alumnes nascuts a l'estranger, però, contràriament, el 30 % de l'alumnat nascut a l'estranger fa menys de cinc anys que és a Catalunya. Aquest alumnat s'ha incorporat molt tard al sistema educatiu i, per tant, no ha pogut incorporar-se a la competència lingüística catalana.

Evolució de les dades sociolingüístiques de l'alumnat (2006-2013-2021)

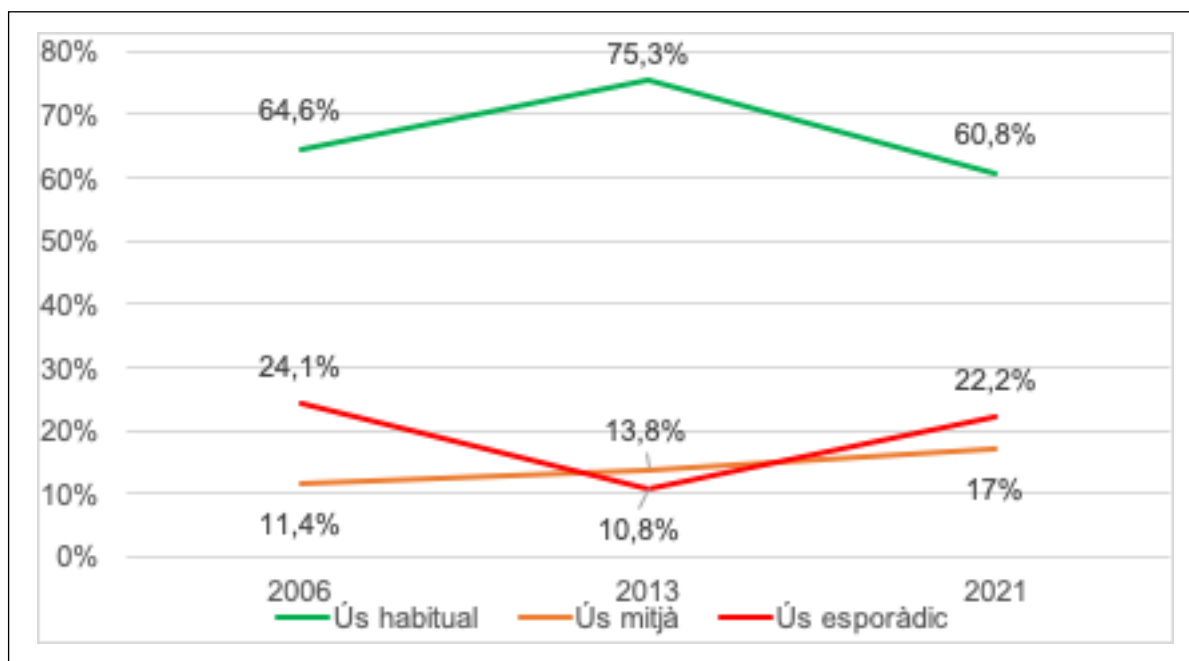
En resposta a la pregunta "Recordes quina llengua vas parlar a casa teva quan eres petit/a?" s'observa que el català cada vegada és menys la llengua inicial.

Evolució de les representacions i aspiracions de l'alumnat

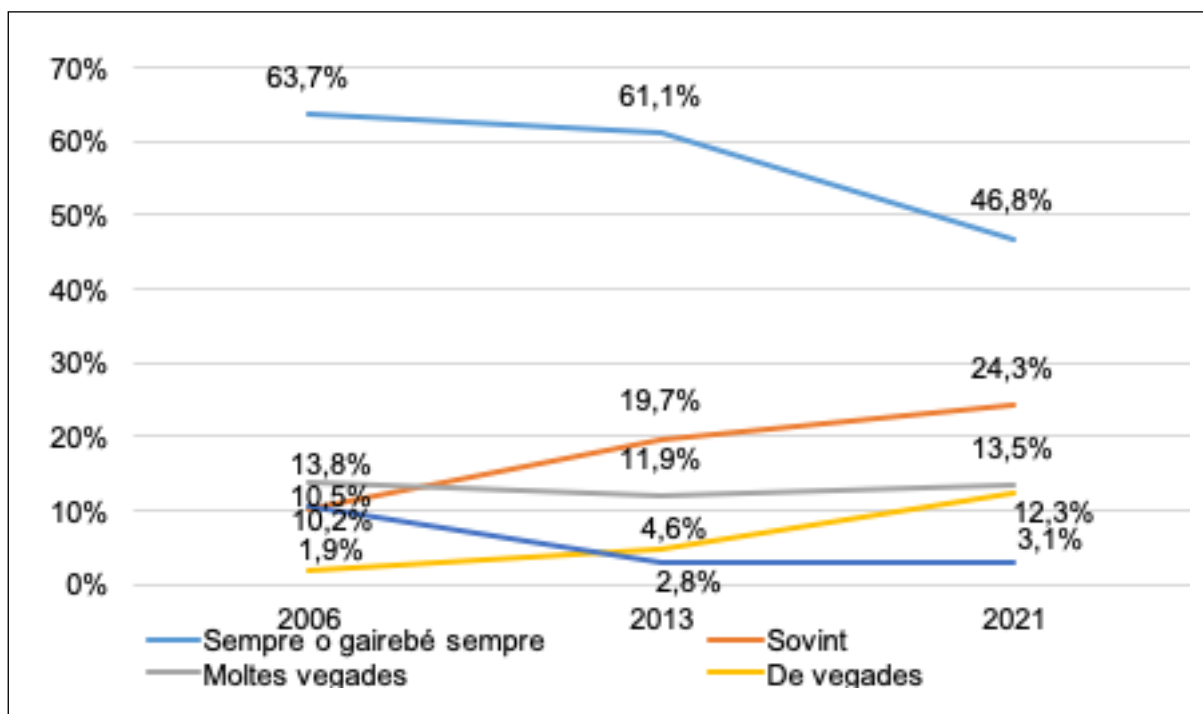
En aquesta part del qüestionari es pregunta sobre què és el que entén, pensa o creu l'alumnat sobre la llengua catalana. En l'àmbit escolar valoren menys la utilització del català com a llengua de futur; també en altres àmbits, com per exemple en la feina. Igualment se'ls pregunta fins a quin punt s'utilitza el català amb el professor dins de la classe, i es fa evident una tendència a la baixa.

“Fins a quin punt s'utilitza el català al teu entorn quan parles amb el professorat dins la classe?”

A més, quan es parla de la utilització del català entre l'alumnat dins la classe, un de cada dos alumnes responen que deixen d'utilitzar-lo. En l'apartat "Ús del català per part del professorat", quan aquest es dirigeix al grup, hi ha una caiguda de gairebé 17 punts percentuals.

"Fins a quin punt s'utilitza el català en el teu entorn, quan el professorat parla a tot el grup?"

Com a síntesi per poder entendre aquesta davallada des de l'any 2013 fins a l'any 2021 podem dir:

- A 4t de secundària, durant el curs 2020-2021, hi ha un 30 % de l'alumnat estranger que fa menys de cinc anys que va arribar, i, del conjunt de l'alumnat, un 26 % fa entre cinc i deu anys que va arribar i un 44 % fa més de deu anys que va arribar.
- Els descensos en els usos lingüístics de l'alumnat són més acusats que en la població general.
- En les activitats fora del context escolar, l'ús del català per part de l'alumnat és molt menor: consum audiovisual, xarxes socials, lectures, esport, relació amb les amistats...
- Segons el que diu l'alumnat, els usos que fa el professorat baixen considerablement.

Conversa "L'ús del català a les xarxes"

En Jesús Martín, membre del grup de treball del CEC, modera la conversa sobre l'ús del català a les xarxes. Els ponents que en formen part són tres joves comunicadors de diferents poblacions catalanes. Des d'àmbits diferents, tots tres tenen una presència activa a les xarxes socials i hi comparteixen continguts propis. Són la Francina Gorina, sociòloga i cantant (La Queency), en Pol Gise, escriptor i creador de continguts i l'Alaaddine Azzouzi, que és periodista. La Laura Grau, mestra i creadora de continguts, finalment no ha pogut assistir a l'acte.

L'ús del català a les xarxes és un dels eixos que ha desenvolupat el grup de treball del CEC perquè ha constatat la poca utilització del català a les xarxes socials per part dels joves. El moderador comparteix un resum de les reflexions fetes en forma d'un núvol de paraules que recull fidelment els elements tractats en aquest grup de treball. Demana a cada ponent que destaquï quins són els elements que considera prioritaris a partir de l'elecció de tres mots que conformen aquest núvol de paraules.

En Pol Gise escull “joves”, “plataformes” i “reforçar”, justament perquè considera que s’han de reforçar les plataformes per als joves. L’Alaaddine tria “mitjans” perquè valora que és molt greu la situació actual dels mitjans de comunicació, que en algun casos fan traduccions empobrides. També tria “famílies” perquè remarca la importància de comunicar amb tothom en les situacions del dia a dia, independentment de l’origen i l’aparença de cadascú; és la via per incorporar parlants que tenen altres idiomes d’origen. La Francina destaca “renovar” perquè creu que cal renovar els continguts; la “música”, ja que per ella és la forma d’arribar als joves, i les “xarxes” perquè és on aquests accedeixen als continguts.

A la següent ronda d’intervencions, en Pol argumenta que a la xarxa no es pot viure professionalment en català i que fer-ho en castellà és difícil. Sovint es monetitza a partir de campanyes i plataformes privades vinculades a productores que hi venen publicitat. Fins i tot les empreses d’aquí no aposten pels continguts catalanoparlants perquè en castellà és més fàcil de treure rendiment econòmic. Considera que cal fer prevaler el talent en els continguts per llegir, escoltar, veure i viure en català. Demana suport econòmic institucional.

L’Alaaddine està d’acord que les institucions poden fer-hi més, comptant amb aquests continguts i que aquestes noves propostes joves caldria incorporar-les a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. És necessari un canal juvenil com el que va ser el 3XL, perquè es dirigia a una franja d’edat que ara no es cobreix. Pel que fa als mitjans de comunicació, considera que és fals que s’arribi a més gent utilitzant el castellà, i en posa exemples, ja que hi ha altres variables que hi intervenen.

La Francina considera que cal utilitzar un català fresc, de carrer i viu ja que en el dia a dia hi ha poca gent que es relacioni en català perquè el català que hi trobem és l’acadèmic i formal. Cal crear referents i donar veus a un català més col·loquial i no criminalitzar-lo en el cas d’ús de barbarismes, castellanismes o anglicismes. És el que ha passat amb l’última cançó de Rosalia en català, en la qual ha fet servir el barbarisme “cumpleanys”.

Per acabar, el moderador planteja la pregunta següent: què puc fer en el meu idioma si no em dona rendiment econòmic? L’Alaaddine argumenta que quan un mateix és la seva marca, com és el cas d’influenciadors o youtubers, que tenen el producte a la xarxa, és comprensible que qui no pugui sobreviure en català a la xarxa intenti fer-ho passant-se a un altre idioma. Una altra cosa és si ja es té garantida la subsistència. S’acaba la conversa amb l’exemple dels tres ponents, que és el cas contrari de l’exposat, els quals van començar en castellà i ara estan fent bons continguts en català i, fins i tot, en algun cas, hi guanyen diners.

Conversa “El català, eix del projecte educatiu de centre”

Xavier Diez planteja una diagnosi inicial del català a l’escola com a temàtica introductòria.

Gerard Furest considera que la situació de la llengua catalana ja fa temps que no és bona. L’ús prioritari del català ha passat d’un 67 % a un 21 % del 2006 al 2021. Atribueix aquest descens a tres factors: qüestions sociodemogràfiques, relaxació de l’Administració i abandonament de la producció audiovisual per part, sobretot, de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

Àngels Cadena explica que el creixement de la població escolar ha donat lloc al multilingüisme escolar. Aquesta situació obre la porta al professorat perquè, a fi d’apropar-se a l’alumnat nouvingut, canviï de llengua. En tot cas, vincula la llengua catalana amb la cultura en què s’ha d’educar aquest alumnat. Per això, és imprescindible recuperar la inversió en recursos destinats a la inclusió d’aquest alumnat i ampliar-la a la formació lingüística dels adults que conformen l’entorn social d’aquest alumnat, perquè el centre estigui lingüísticament acompanyat.

Montserrat Mora exposa la situació lingüística del Fondo de Santa Coloma de Gramenet. Hi ha una realitat multilingüe amb poca presència del castellà i encara menys del català, que només hi té el paper de

llengua acadèmica. Proposa una actuació unitària de tots els agents implicats per evitar que el català s'hi perdi del tot.

Xavier Diez planteja la relació entre segregació escolar i situació lingüística a l'escola.

Segons Montserrat Mora, a l'àrea metropolitana de Barcelona, el català sembla tenir una connotació de classe social, ja que s'identifica amb la burgesia. L'escola hauria de fer entendre que la llengua no és un element de qualificació social.

Montserrat Cadena fa la reflexió que el flux d'immigrants que arriben a Catalunya no és ben bé el mateix que el que arriba a altres països. Les institucions s'han d'adequar als nous fluxos i la seva especificitat.

Gerard Furest exposa que, basant-se en dades obtingudes per estudis realitzats per la Intersindical, la segregació escolar és molt negativa a qualsevol escola i institut del país perquè dificulta la integració lingüística i la identificació amb el país.

Per acabar, Xavier Diez fa referència a la incidència que la innovació educativa pot tenir en el model i l'ús de la llengua, a partir del canvi de rol del professorat, més a prop de l'acompanyament, i dels canvis que això comporta en el terreny lingüístic.

Àngels Cadena no és del parer que les metodologies innovadores impossibilitin l'aprenentatge i l'ús vehicular del català. En realitat les metodologies basades en el treball entre iguals no són noves. Sí que és nova la tipologia de l'alumnat i el tipus de llenguatge.

Per a Gerard Furest, la prioritat és treballar el català oral, ja que hi ha alumnat que assoleix la graduació i té dificultats per expressar-se oralment. Aquest treball del català oral ha de formar part de manera equilibrada de les competències apreses. Un percentatge important dels aspirants a nous mestres no superen les proves d'avaluació pedagògica perquè el Departament d'Educació n'està rebaixant els requisits. És una qüestió a resoldre.

Àngels Cadena coincideix amb aquesta opinió quant al nivell desitjat de competència lingüística, sobretot oral, dels nous docents. Relaciona aquesta mancança amb la manca d'ús del català més enllà de l'escola.

Gerard Furest considera molt important la formació sociolingüística general dels futurs docents. Han de conèixer la immersió lingüística i el sentit que té en el sistema educatiu. A més, advoca pel control vocacional i l'especialització, i per la voluntat de fer complir la Llei encara que no hi hagi un règim sancionador. La immersió lingüística estava pensada per a una societat amb dues llengües, i la diversitat lingüística de la societat catalana ha crescut molt. En canvi, hi ha unes limitacions molt grans pel que fa a materials didàctics, fins i tot una certa aversió pels llibres de text, pel que fa al català.

Àngels Cadena considera que els materials didàctics elaborats pels centres són actualitzats i de qualitat, si bé no es comparteixen. Cal actualitzar els materials digitals destinats a l'acollida.

Montserrat Mora assenyala que, a les aules d'acollida, són les mateixes docents les que elaboren el material, i es fa en xarxa. Els pocs llibres que hi havia de qualitat s'han deixat d'editar. Cal sensibilitzar els claustres envers l'aula d'acollida i assolir l'estabilitat dels seus tutors i tutores.

Conversa “La diversitat lingüística i els processos sociolingüístics”

Josep Maria Castellà recorda que als anys vuitanta havia treballat a la Secretaria de Política Lingüística, un període en què es planificava la política lingüística perquè el català fos la llengua d'integració i d'ús normal al país. En aquell moment, el 50 % de la població tenia el català com a llengua pròpia; passats els anys, hem augmentat la població fins a 7,5 milions, però no hem aconseguit l'objectiu d'estendre l'ús de la llengua més enllà del percentatge anterior, sinó que hem vist com es reduïa substancialment. Certament,

hi ha raons polítiques i demogràfiques que poden explicar aquesta davallada i cal reconèixer que aquests processos demogràfics afecten totes les llengües, fins i tot l'anglès a Nova York. En aquest context, el català mostra una capacitat de resiliència notable. Tot i així, hi ha zones, com les àrees metropolitanes, en què la situació de la llengua és més delicada. Tenint en compte això, el moderador es demana si l'ús del català es troba en un punt de no retorn en aquestes zones.

F. X. Vila reconeix que com menys parlants habituals té una llengua, més difícil és que prosperi, però nega que hi hagi un punt de no retorn i posa com a exemple la situació lingüística italiana abans de la unificació. Afirma que els processos d'abandonament i recuperació de la llengua són complexos, però insisteix que un dels factors que afavoreixen la represa és comptar amb el suport d'un estat. En qualsevol cas, es mostra partidari de prendre mesures per recuperar el terreny perdut i remarca que s'hauria de fer sempre des de plantejaments col·lectius i democràtics.

Marina Massaguer afegeix que el català guanya parlants però no prou per compensar les dinàmiques demogràfiques. El repte és incorporar-ne més, i per fer-ho cal que el català sigui necessari en l'entorn professional, acadèmic, etc. A més, considera que caldria garantir l'accés de tothom a la llengua i remarca especialment la importància que els joves dominin els registres col·loquials, un fet que no sempre es dona com a conseqüència de la segregació urbanística i social. Per això es mostra partidària de generar espais de relació entre iguals en què el català passi a ser la llengua no marcada.

Anna Bartra precisa que intervé en qualitat de representant de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans; comenta que des d'aquesta institució s'ha engegat un pla de col·laboració amb els ensenyants (Acadèmia Oberta als Ensenyants) i que ja s'ha fet una primera trobada amb el professorat de secundària en què va sortir una diagnosi que no difereix del que s'ha exposat anteriorment. Anuncia que en aquest pla hi col·laboraran també les seccions de ciències i de pedagogia, les quals s'adreçaran al professorat de matèries no lingüístiques per dotar-los d'eines que afavoreixin l'ús de la llengua catalana en la seva pràctica docent. D'altra banda, constata la davallada en la utilització del català i reivindica el registre col·loquial, l'argot juvenil i la necessitat de fer accions més lúdiques per fomentar la utilització de la llengua. Finalment, insisteix que cal que les institucions s'impliquin per tirar endavant un seguit de mesures que reverteixin la situació actual.

J. M. Castellà remarca la importància del registre col·loquial i la necessitat d'usar-lo en la vida quotidiana per garantir la continuïtat de la llengua. Arran d'això, pregunta al secretari de Política Lingüística, F. X. Vila, quines mesures es podrien prendre per revertir la situació actual. En aquest sentit, puntualitza que, en el seu moment, el president J. Pujol va manifestar que en un país independent tampoc no podrien prendre's mesures gaire diferents.

F. X. Vila precisa que en un país independent hi hauria aspectes que es podrien resoldre amb més facilitat; per exemple, el reconeixement del català a Europa. Sigui com vulgui, manifesta que per promoure l'ús del català cal treballar des de tots els àmbits. Per això s'ha demanat a tots els departaments del Govern que informin sobre la situació del català en cadascuna de les conselleries. Pel que fa al món educatiu, insisteix en la necessitat de millorar la formació del professorat (coneixements de sociolingüística, estratègies d'ensenyament plurilingüe, etc.) i reconeix que hi ha hagut una relaxació generalitzada que ha repercutit en la formació que han rebut els futurs mestres. D'altra banda, insisteix que la promoció de la llengua en els centres educatius ha d'incorporar tots els sectors i àmbits d'actuació educativa: personal de suport, administratiu, etc.

Marina Massaguer adverteix que una part de l'alumnat té prejudicis sobre l'ús de la llengua i que, per tant, caldria que l'escola desenvolupés un pensament crític sobre la minorització lingüística i generés un discurs positiu i engrescador que hauria de desplegar-se també en els àmbits extraescolars.

Anna Bartra apunta que les institucions hauríem de facilitar formació pluridisciplinària, recursos i metodologies didàctiques de llengües estrangeres que puguin afavorir els aprenentatges competencials. Afegeix també que alguns estudiants d'origen estranger arriben amb prejudicis lingüístics, que tenen a veure amb la jerarquització lingüística dels seus països d'origen. Finalment, incideix en la necessitat de revisar el màster de secundària per garantir una bona formació del professorat.

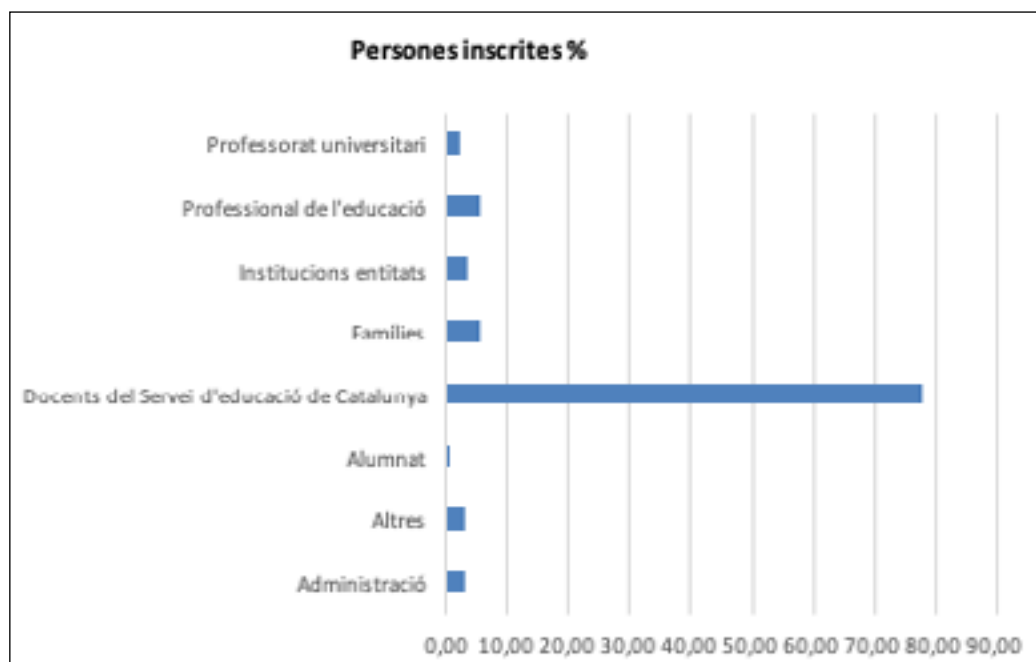

Participació

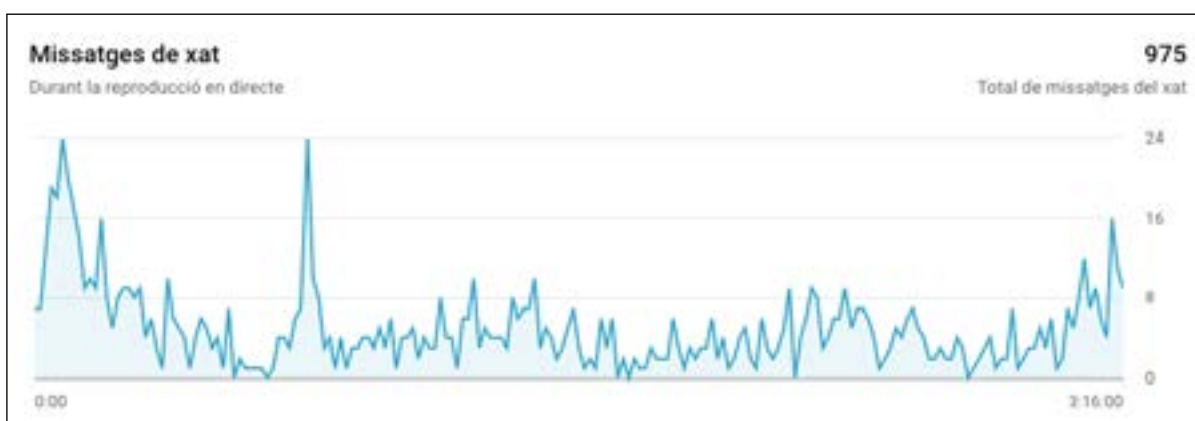
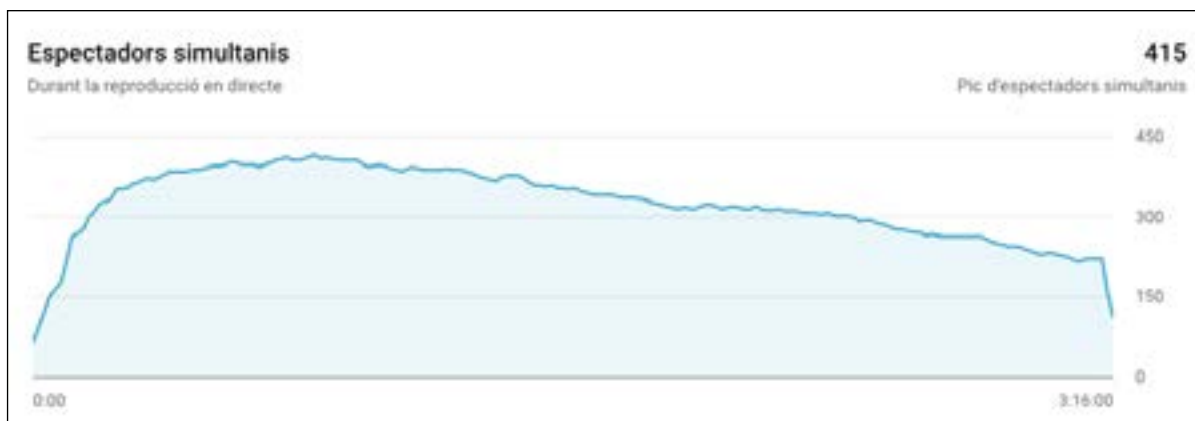
La participació a la XXIX Jornada, com en edicions anteriors, estava oberta a tots els sectors de la comunitat educativa. A més de les dades corresponents a aquest aspecte, en aquest apartat s'hi presenten els resultats del qüestionari de participació en línia, adreçat a tots els inscrits a la Jornada. Els resultats d'aquest qüestionari de tipus enquesta constitueixen una aportació significativa al debat.

Dades de participació

Persones inscrites per sector	
Administració	26
Altres	27
Alumnat	2
Docents del Servei d'educació de Catalunya	708
Famílies	50
Institucions entitats	31
Professional de l'educació	48
Professorat universitari	19
Total	911

- Assistents presencials: 49
- Assistents en línia: 2.491

Qüestionari

Qüestionari que van respondre les persones inscrites a la Jornada

Avaluació

Respostes dels assistents a la Jornada al qüestionari de valoració de l'organització i els continguts

Ponències presentades al grup de treball

Joan Ridao. El marc normatiu lingüístic a l'escola catalana: possibles reformes

El model lingüístic constitucional és de caràcter obert, *desconstitucionalitzat* i disponible per a les comunitats autònomes amb llengua pròpia (art. 3.2 de la CE). Però aquest model inicialment obert es veu retallat per la concepció prevalent que s'atorga al castellà i que difumina qualsevol principi de territorialitat o de preferència lingüística que es pogués derivar de la presència i del reconeixement de la llengua pròpia de la comunitat autònoma.

Tot i així, cal reconèixer el progrés experimentat en el coneixement del català al llarg dels darrers quaranta anys, gràcies a la feina de l'escola i als períodes en què les circumstàncies polítiques han estat favorables.

Pel que fa al dret a l'educació, queda reconegut en l'article 27 de la CE, però es reserva a l'Estat el desenvolupament de les normes bàsiques per fer efectiu aquest dret, així com l'expedició de títols. I l'Estat, cal dir-ho, ha fet un ús expansiu de les bases normatives per ampliar la seva competència en aquest terreny.

En qualsevol cas, els drets lingüístics en matèria educativa deriven de la jurisprudència del Tribunal Constitucional. En aquest sentit, cal remarcar la STC 337/1994, en què el TC precisa que cal garantir el domini de totes les llengües oficials al final de l'etapa obligatòria i recorda que cada administració educativa s'ha d'organitzar per assolir aquest objectiu. A més, la sentència declara la constitucionalitat del model de conjunció lingüístic: el català és llengua vehicular i "el centre de gravetat" del sistema educatiu. El TC justifica aquest posicionament per raons de cohesió social i normalització lingüística. Finalment, insisteix que els pares i mares no tenen dret a escollir la llengua d'escolarització dels fills o filles.

El desplegament normatiu relacionat amb la llengua i l'educació es completa amb l'EAC (1979), la LNL (1983), la LPL (1998), l'EAC (2006) i la LEC (2009).

L'Estatut del 79 es refereix al català com a llengua pròpia de Catalunya i li atorga caràcter oficial, com correspon també al castellà, segons la CE. L'Estatut reconeix la competència "plena" (concepte poc precís) en l'àmbit educatiu, però al mateix temps accepta que es tracta d'una competència compartida, tal com es dedueix de la CE. Tot plegat genera una considerable inseguretat jurídica.

La Llei de normalització lingüística a Catalunya (1983), que és una llei protectora més que no pas normalitzadora, va servir per institucionalitzar el model de conjunció lingüística. En aquest context, es van desplegar els programes d'immersió lingüística que, més endavant, tindran la cobertura dels decrets de desplegament derivats de la LOGSE (1992).

La Llei de política lingüística (1998) consagra la immersió lingüística i la no separació de l'alumne per raó de la llengua d'origen.

L'Estatut d'autonomia de Catalunya (2006) reconeix el català com a llengua pròpia i oficial. A més, introdueix un capítol de drets lingüístics, que seran escapçats per la STC 31/2010. El balanç final de l'operació estatutària es concreta en: a) admet que el català és llengua vehicular, però la STC 31/2010

introdueix que ho és juntament amb el castellà; b) és admissible una presència més gran del català en funció de diversos factors pedagògics, i c) no s'imposa cap percentatge d'ús de les llengües.

La LEC (2009) especifica les consideracions lingüístiques en el títol segon, i fixa el domini de les dues llengües oficials al final de l'etapa obligatòria i una competència adequada d'almenys una llengua estrangera. Estableix que el català és la llengua normalment emprada en l'ensenyament i les activitats del centre i, finalment, precisa que les famílies de llengua castellana poden sol·licitar que en el moment en què els fills o filles iniciïn el primer ensenyament, aquests rebin atenció lingüística individualitzada en aquesta llengua.

Arran de la STC 31/2010 s'inicia una ofensiva judicial per part d'algunes famílies i d'associacions en defensa del castellà. El TS invoca la nova doctrina creada amb la sentència del TC, i tant aquest tribunal com el TSJC qüestionen la competència de la Generalitat per fixar l'ús de les llengües oficials en el sistema educatiu i s'aferren a una suposada exclusió del castellà a partir d'unes proves circumstancials que, d'altra banda, serviran per resoldre tots els litigis posteriors. Seguint aquesta línia, la Sentència de 9 de desembre de 2010 introdueix la idea de proporcionalitat, per bé que admet que correspondria a la Generalitat determinar-la.

La STC 15/2013 reitera la seva doctrina sobre els usos lingüístics en l'educació: descarta qualsevol petició d'exclusivitat i estableix que correspon als poders públics organitzar l'ensenyament, que no existeix el dret a rebre l'ensenyament només en una de les llengües i que no pertoca al TC decidir l'opció didàctica o pedagògica adequada.

Però el TS (19 febrer de 2013) continua insistint en la línia anterior i les STS de 23 i 28 d'abril de 2015 introdueixen el 25 % d'hores lectives en castellà. A més, la STSJC 8675/2020 resol un recurs del govern espanyol que retreu al Departament d'Educació una actitud passiva a l'hora de complir el manament dels jutges, i en sentències posteriors (STSJC 1359/2021 i 1361/2021) aquest tribunal declara la nul·litat del projecte lingüístic dels centres educatius en qüestió.

Conclusions

La situació generada per la interpretació de les sentències del Tribunal Constitucional i, sobretot, les sentències derivades del TS i TSJC fan necessària la clarificació del marc normatiu. Caldria regular l'ús de la llengua vehicular a través d'una modificació quirúrgica de la LEC (art. 14) que hauria de fer-se des del consens i establir continguts, horaris, objectius etc., defugir qualsevol criteri de percentatges i reforçar l'autonomia de centre a l'hora de prendre decisions pedagògiques.

Jasone Cenoz. Noves tendències en la investigació sobre el plurilingüisme

L'enfocament multilingüe se centra en les relacions entre les llengües en la investigació, l'ensenyament i l'avaluació de les llengües. Té tres dimensions:

- El parlant multilingüe:
  - El parlant multilingüe navega entre les llengües i les utilitza de forma aïllada o mixta per a diferents propòsits. Té una competència dinàmica i fluïda, diferent de la d'un parlant monolingüe.
- El repertori lingüístic total:
  - Es tenen en compte totes les llengües que s'aprenen, tant a l'escola com a fora de l'àmbit educatiu. Cal activar les llengües.
- El context social:
  - Els multilingües usen els recursos lingüístics en el context social i el configuren amb la interacció comunicativa. Desenvolupen elements lingüístics i semiòtics en la comunicació.

Translanguaging: transllenguatge

L'origen del *translanguaging* es troba en la pràctica pedagògica experimentada en el País de Gal·les, en què s'alterna *input* i *output* de forma programada i amb funcions precises i determinades: funció social i afectiva, funció organitzativa de la classe i estructuració per a la comprensió i la producció de llengua i contingut.

Aquesta pràctica s'ha estès a partir dels estudis d'Ofelia García, sobretot, en la comunitat hispana de Nova York, però amb un caràcter espontani per tal de legitimar els drets lingüístics dels migrants d'origen hispà. Aquest plantejament té alguns riscos si s'aplica en un territori amb llengües minoritàries.

Conclusions

D'aquí que resulti més efectiu inclinar-se per les estratègies planificades (transllenguatge pedagògic) per aprofitar el bagatge lingüístic global de l'alumnat: cognats, morfologia, etc. En qualsevol cas, aquest plantejament pedagògic hauria de ser introduït de manera gradual, tenint en compte el context social i els objectius lingüístics, i hauria de ser compatible amb el manteniment i la promoció de les llengües minoritàries. En aquest sentit, caldria assegurar "espais per respirar" en què la llengua minoritària pugui gaudir d'un ús exclusiu i, al mateix temps, crear la necessitat d'utilitzar la llengua minoritària en determinats contextos.

Mònica Pereña. L'aprenentatge i l'ús de les llengües en el sistema educatiu català. Situació actual i reptes

Els documents del Consell d'Europa orienten els sistemes educatius cap al plurilingüisme, una característica que singularitza la societat actual. Però els plantejaments que puguin fer-se no són els mateixos en societats amb llengües minoritzades o amb llengües majoritàries.

A més, s'ha modificat la concepció lingüística i cultural de la societat; les necessitats d'internacionalització: acadèmiques i econòmiques; així com la recerca en el camp de l'aprenentatge. Uns canvis que requereixen l'aplicació d'un model plurilingüe. Per això, l'any 2018 es va presentar el document *El model lingüístic del sistema educatiu de Catalunya: l'aprenentatge i l'ús de les llengües en un context educatiu multilingüe i multicultural*, en què es tenien en compte els usos, les estratègies metodològiques i l'entorn educatiu.

L'educació plurilingüe va més enllà de l'ensenyament de diverses llengües, implica desenvolupar una competència comunicativa única en què s'utilitzen diferents llengües com a eina de construcció de coneixement, la qual cosa implica parlar de plurilingüisme i interculturalitat.

Els objectius de l'educació plurilingüe són:

- Garantir el domini al final de l'etapa obligatòria de les dues llengües oficials i, d'almenys, una o dues llengües estrangeres.
  - Consolidar el català i l'occità (Aran) com a llengües vehiculars i de referència del sistema educatiu.
  - Garantir l'acollida i l'atenció lingüística a l'alumnat nouvingut.
  - Reconèixer i fer presents a les aules les llengües familiars i capacitar l'alumnat per viure en un context plurilingüe i multicultural.

Pel que fa al coneixement i usos lingüístics, l'anàlisi de les dades només permet analitzar les proves de competències bàsiques de 4t de secundària, que mostren un nivell similar de coneixement de les tres llengües. Però cal remarcar que hi ha un 25 % de l'alumnat que no arriba a mostrar una bona competència.

Pel que fa als usos, el català hauria de ser la llengua d'ús habitual en tots els espais del centre i els usos haurien de ser coherents amb els objectius d'aprenentatge. D'altra banda, també s'ha de garantir la comunicació amb les famílies. Però no sempre es dona la coherència necessària entre usos institucionals i interpersonals. Hi ha diverses causes que poden explicar aquests desajustaments: un 65 % de l'alumnat no té el català com a llengua primera i un 15 %, no té ni el català ni el castellà com a llengua primera. A més, un percentatge important de l'alumnat viu en entorns en què el català té una presència reduïda. Tot plegat es veu accentuat amb la dinàmica sociolingüística de conversió al castellà.

En qualsevol cas, a l'escola interactuen diverses llengües: curriculars, de referència i les addicionals (familiars), que cal organitzar i integrar de manera coherent. Per això cal coordinar l'ensenyament de totes les llengües, assegurar l'aprenentatge dels continguts i reforçar el treball lingüístic en totes les àrees. En aquesta línia, cal preveure un itinerari d'acollida per a l'alumnat d'origen estranger, però cal reformular-ne alguns aspectes, sobretot quan s'integren a l'aula ordinària. Finalment cal incidir en la millora de la formació del professorat i treballar conjuntament amb l'entorn educatiu (plans d'entorn) per reforçar la continuïtat entre l'escola i el seu entorn immediat.

Conclusions

- El professorat ha de ser un model d'ús de la llengua.
- Cal adequar les metodologies d'aprenentatge.
- Cal reconèixer les llengües i les cultures de l'alumnat com a forma de respecte de la diversitat lingüística.
- Cal reforçar el consens educatiu i social.

Aquestes accions s'han de fer a través del projecte lingüístic, que hauria de ser útil per planificar i orientar les actuacions que cal dur a terme.

Elisabet Vila. Els beneficis neurològics del plurilingüisme

El plurilingüisme implica que l'experiència lingüística individual, en el seus contextos culturals, s'amplia des de la llengua inicial fins a aquella utilitzada a la societat o per altres persones (apreses a l'escola o a través de l'experiència directa). Les diferents llengües no es mantenen en uns compartiments mentals separats, sinó que es construeix una competència comunicativa a la qual contribueix tota l'experiència i el coneixement lingüístic de l'individu. Per tant, el plurilingüisme implica la relació entre aquestes llengües, una competència comunicativa que pot ajudar a la comprensió entre persones que no comparteixen una llengua en comú. En canvi, el multilingüisme té a veure amb el coneixement de diferents llengües, sense que es donin aquests processos d'interrelació lingüística.

Quant als efectes neurològics del plurilingüisme, els primers estudis sobre els efectes cognitius es van centrar en el bilingüisme (Saer, 1923). En concret, es considerava que el bilingüisme podia causar un endarreriment cognitiu perquè suposava dedicar un esforç cognitiu extra per parlar dues llengües, unes capacitats que podrien destinar-se a altres funcions.

Però el cervell és un sistema holístic que funciona de manera interconnectada i que presenta una gran neuroplasticitat, per bé que hi puguin haver àrees especialitzades en el llenguatge: àrea de Broca i àrea de Wernicke. D'aquí que els estudis posteriors han desmentit aquesta suposició inicial.

Així, Peal Lambert (1962) va demostrar que els infants bilingües obtenien millors resultats en intel·ligència verbal i no verbal, així com en flexibilitat mental. Altres estudis segueixen aquesta línia i destaquen els aspectes següents:

- Consciència metalingüística (Ben-Zeev, 1977).
- Tasques no verbals de resolució de problemes (Byalystok & Majumder, 1998).

- Funcions executives (Adescope *et al.*, 2010).
- Reserva cognitiva que implica que la diagnosi de demència i Alzheimer es retarda quatre anys (Byalystok *et al.*, 2007; Alladi *et al.*, 2013).

Hi ha, però, alguns desavantatges: menys repertori lèxic (Byalystok *et al.*, 2010) i menys precisió i rapidesa en les tasques de denominació de paraules.

Tot i així, els avantatges són molt superiors als possibles inconvenients. A més, cal tenir en compte la tendència general de la societat humana cap a formes de plurilingüisme, la qual cosa fa que cada cop resulti menys freqüent trobar parlants únicament monolingües. De fet, hem passat de la dicotomia monolingüe/bilingüe a una noció dinàmica del plurilingüisme, és a dir, a una interrelació lingüística de totes les llengües presents en l'entorn de l'individu que pot tenir diferents nivells de competència sobre aquestes.

En qualsevol cas, els beneficis cognitius del plurilingüisme són evidents:

- Consciència metalingüística:
  - Coneixement de la L1 i altres llengües (Auger, 2005).
  - Actitud positiva per a l'aprenentatge d'altres llengües (Mylles, 2017).
  - Utilització d'estratègies relacionades amb la consciència lingüística (Psalto-Joyce & Kantaridov, 2009).
- Funcions executives:
  - Desenvolupament de funcions executives dels infants (Poarch & Bialystok, 2005).
- Reserva cognitiva:
  - Pot retardar fins a tres anys l'aparició d'Alzheimer (Cherkow *et al.*, 2010).
  - Millora l'estat cognitiu en edat avançada (Kavé *et al.*, 2008).

Conclusions

Reptes de l'educació plurilingüe:

- Respecte i consciència de la diversitat lingüística de l'entorn: portafolis lingüístic de l'alumnat.
- Ús de tot el coneixement previ per a l'aprenentatge d'altres llengües: no penalització dels canvis de llengua, ús metalingüístic i intercomprensió.

Juli Palou i Montserrat Fons. La competència plurilingüe a l'escola

Montserrat Fons explica que des de la recerca universitària han indagat en el que significa el plurilingüisme per al seu alumnat. Els estudiants de Magisteri de l'especialitat d'infantil i de primària, que seran els futurs docents, tenen les característiques següents:

- Tenen una visió molts esbiaixada del multilingüisme.
- Creuen que conèixer una llengua és saber-la com un nadiu.
- Tenen una experiència poc gratificant de l'aprenentatge de llengües.
- Conceben la persona plurilingüe com a una suma de monolingües.
- Desestimen els recursos com la traducció, la intercomprensió o l'alternança de llengües.

En el seu grup d'investigació universitari connecten la recerca amb la formació inicial i la formació permanent. La Montserrat posa tres exemples de com duen a terme la recerca:

- Programa de Millora i Innovació de la Formació Mestres (MIF). Constaten que sovint hi ha massa distància entre el que passa dins i fora l'escola, i que, per això, cal crear vincles de les aules amb la realitat.
- Projectes europeus Erasmus+. Hi ha participants de diferents països que utilitzen llengües diferents per comunicar-se.

- Projectes estatals d'I+D. En concret, participen en un sobre les *literacitats*, realitzant un taller de lectura de contes on participen nens i famílies a primària. Així, el saber de l'escola es troba amb el saber de les famílies.

A continuació, Juli Palou comenta una activitat feta amb alumnes de segon curs de Magisteri, en què els demanen que expliquin les seves experiències relacionades amb la llengua. Posa com a exemple l'estudi del cas d'una alumna que fa un silenci selectiu degut a una arribada traumàtica i al dol migratori. Aquesta alumna es va sentir apartada de la classe i de la seva comunicació. Del que es tracta és que parlin de les experiències i situïn les llengües en el seu cos. Acompanyen el dibuix propi amb un text en què expliquen el perquè de la ubicació de cada llengua i el color amb el qual la identifiquen. També poden pensar sobre aquest tema a partir d'imatges trobades que els ajudin a expressar-se. Sovint surt la idea de vinculació llengua-estat-bandera.

Per grups de pràctiques, dissenyen una activitat per aplicar a l'escola. A la universitat valoren si l'activitat ha funcionat, fent una mediació entre els alumnes i la realitat del centre. Per exemple, a partir del concepte de 'cavall' es fa un estudi del vocabulari relacionat en les diferents llengües. Una mestra demana als nens que dibuixin un cavall i a través d'una conversa conduïda ja van apareixent les llengües familiars i això els genera curiositat. Aquest exemple obre la porta a continuar el treball fora de l'escola i arribar també a les famílies.

Acaben la sessió amb dues recomanacions. La primera és una invitació a la lectura d'un llibre que han escrit: *La competència plurilingüe a l'escola. Experiències i reflexions*. I la segona és que participin a les Jornades sobre l'Acolliment Lingüístic: la Immersió i l'Educació Plurilingüe i Intercultural, que tindran lloc l'11 i 12 de novembre i inclouran una visita a una escola i un debat amb mestres i professorat universitari.

Tanquen la sessió comentant que la dificultat per a la utilització del català a classe és més elevada quan en una aula no hi ha alumnes que utilitzin el català a casa.

Avel·lí Flors-Mas. El català a l'escola: anàlisi i estratègies de futur

El debat sobre l'ús del català en el sistema educatiu ha tingut un ressò considerable i ha generat diversos documents, sessions de treball i declaracions que han posat de manifest l'existència de problemes estructurals que explicarien el retrocés en l'ús del català com a llengua vehicular.

En primer lloc, caldria revisar alguns condicionants sociolingüístics que defineixen el model de conjunció en català:

- Model únic d'escolarització compartida.
- Prohibició de separar l'alumnat en funció de la llengua 1.
- L'ús del català com a llengua vehicular "normalment" utilitzada.
- Objectiu al final d'etapa obligatòria: domini del català i del castellà, i nivell suficient d'una tercera llengua.

Des de l'àmbit de la sociolingüística educativa s'ha estudiat l'evolució del coneixement, els usos i les ideologies lingüístiques que incideixen en el sistema educatiu.

En aquest sentit, cal subratllar que el mite de la normalització reeixida ha estat utilitzat pel TS per justificar sentències adverses a l'ús del català com a llengua vehicular. Una apreciació que no correspon a la realitat, ja que el català continua sent una llengua minoritzada. La població que té el català com a llengua inicial es manté estable al voltant dels 2 milions (2003/2018). En canvi, creix el nombre de població que té altres llengües inicials.

L'augment global de la població fa que el percentatge de catalanoparlants inicials sigui del 31,9 %. I com que, a més, la bilingüïtzació de la població és asimètrica, fa que les interaccions predominants en català es ressentin i experimentin una davallada que va de 200.000 a 800.000 parlants, segons els àmbits.

Una tendència que es veu accentuada per la norma de convergència al castellà que es dona quan hi ha parlants de diverses llengües.

El model lingüístic educatiu hauria d'incidir en aquesta realitat i fer possible progressar en la normalització. Però les dades d'ús del català (CSASE 2014) posen de manifest una realitat heteroglòssica i una tendència creixent a l'ús del castellà. Una línia que el projecte RESOL (2007-2017) detecta també amb la reducció d'ús de la llengua catalana entre primària i secundària, per bé que no es pugui parlar d'una davallada abrupta (al voltant de set punts).

Aquestes tendències reproduïxen els esquemes de funcionament sociolingüístics vigents a l'exterior, però cal admetre que l'escola no contribueix a capgirar-los (dos de cada tres alumnes de llengua d'identificació castellana no utilitzen el català en els treballs en grup).

Seguint RESOL, observem que el retrocés més important en l'ús del català es dona en els grups que tenen el castellà com a llengua inicial (del 60 % al 40 %).

D'altra banda, els estudis posen de manifest que l'alumnat català obté una bona competència en català i castellà al final de l'etapa obligatòria (4t de secundària); però no aconsegueixen igualar totalment els resultats entre l'alumnat de català (L1) i castellà (L1).

Pel que fa a l'ús, el model de conjunció no sembla que contribueixi a modificar els usos lingüístics amb iguals, per bé que segons Woolard, l'escola generalitza la competència i legitima socialment el català, la qual cosa permetria activar-ne l'ús posteriorment. De la mateixa manera, ha contribuït a normalitzar actituds adaptatives i desvincular (en certa manera) la tria lingüística amb l'origen i ha fet possible una certa convergència bidireccional. Però si el sistema educatiu vol igualar les condicions d'accés al coneixement de la llengua i reforçar la legitimitat social del català ha de proporcionar un seguit d'habilitats lingüístiques en contextos informals: oralitat, col·loquialitat, etc.

Conclusions

- Reforçar la presència del català com a llengua vehicular "normalment" utilitzada.
- Potenciar el tractament de l'oralitat: intervenir en els usos lingüístics de l'alumnat (aproximació didàctica).
- Formar el professorat per intervenir en un entorn plurilingüe.
- Avaluar de manera periòdica, rigorosa i pública l'ús i el coneixement del català.
- Insistir que el català continua sent una llengua socialment minoritzada.
- Reiterar que la presència del català com a llengua vehicular no afecta l'assoliment de les competències en altres llengües.
- Reivindicar que les competències en català, castellà i anglès serveixen per garantir la igualtat d'oportunitats i són un factor de cohesió social.
- Indicar que la competència lingüística en català i castellà és una condició necessària per construir un espai públic compartit sense relacions de dominació lingüística.
- Posar de manifest la importància de la tria lingüística com a possibilitat de futur, d'esdevenir més que no pas com a resposta a una situació inicial o d'origen de l'alumnat.

Marina Massaguer. El català i els reptes del món digital

Llengua, joves i xarxes socials

Pel que fa al coneixement i ús de la llengua entre joves (15-29 anys), les dades de 2018 de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població constaten que:

- Sap parlar-la: 96,3 %
- Autoavaluació: 8,4 %
- Llengua habitual: 35,2 %

Les dades mostren un coneixement de la llengua i una autoavaluació prou alts. El percentatge d'ús habitual entre els joves és similar al d'altres franges d'edat, per bé que aquests percentatges són inferiors als que es donaven en dècades anteriors. A més, hi ha diferències significatives segons el lloc de naixement, les àrees geogràfiques i els sectors socials. Aquest darrer aspecte és molt rellevant pel que fa als usos lingüístics.

Els joves són el grup més bilingüïtzat: s'adapten a la llengua de l'interlocutor i solen triar la llengua menys marcada per a les interaccions. Però la bilingüïtzació és desigual i és molt més accentuada en els catalanoparlants inicials. O dit d'una altra manera, els catalanoparlants saben més castellà que no pas català els qui no ho són. D'altra banda, s'observa que les converses en català tenen més presència de falques en castellà que no a l'inrevés.

El coneixement, però, no sempre implica ús, especialment entre iguals, sobretot perquè alguns joves tenen mancances en el coneixement del registre col·loquial.

El català a l'escola

L'escola proporciona la base lingüística en català, un coneixement que s'activarà segons la trajectòria personal futura (universitat, mercat laboral, etc.).

Els estudis indiquen que si hi ha menys d'un 30 % de catalanoparlants a l'escola, el català queda invisibilitzat al pati perquè els catalanoparlants no es reconeixen entre ells.

Alguns perfils d'alumnes associen el català als usos formals i institucionals.

En el context social actual, els no catalanoparlants inicials tenen pocs espais de contacte i ús de la llengua fora de l'escola.

Llengua i identitat social

Entre els joves, parlar català es relaciona amb autoctonicitat i centralitat social, posicionaments polítics catalanistes i perfils més acadèmics i femenins. Per tant, no parlar-lo mai, ni tan sols a classe, s'associa amb els valors contraris: no autoctonicitat, posicionaments socials perifèrics i orientacions polítiques espanyolistes.

L'ús del català depèn de la trajectòria de socialització dels joves. Hi ha entorns més o menys afavoridors. Però no sempre els no catalanoparlants inicials tenen la possibilitat de contactar amb entorns favorables i integrar-s'hi.

Hi ha més joves que tenen el català com a llengua habitual que no pas com a llengua inicial, però proporcionalment encara són pocs. Es tracta de joves que s'han incorporat a cercles de relació que afavoreixen la identificació i l'ús de la llengua, però també n'hi ha molts que en queden al marge i no utilitzen el català. En alguns casos, no parlar català pot interpretar-se com una manera de mostrar una identitat i una masculinitat determinada.

El català a la xarxes

En les darreres dècades hi ha un desplaçament de consum audiovisual a les xarxes, cosa que ha fet que sorgeixin nous referents juvenils. La relació inicial entre els youtubers era horitzontal, però progressivament s'ha anat mercantilitzant, per bé que continua no havent-hi intervenció governamental (recordem, per exemple, el tancament del Canal XL). A més, cal remarcar que cada cop tenen més importància les comunitats virtuals imaginades a partir d'interessos comuns.

El català es troba en un cercle de minorització que explica que els youtubers generin més continguts en castellà. Hi ha raons diverses: coneixement del castellà, motius demogràfics, econòmics o ideològics i, finalment, qüestions d'identitat social.

Per això, els qui utilitzen el català es veuen obligats a justificar la tria lingüística. Tot plegat fa que hi hagi poca oferta de continguts, manca d'hàbits de consum, absència de referents i la creença que alguns continguts no són adequats en català (diglòssia digital). Un context advers que dificulta la possible monetització de les creacions audiovisuals.

Tot i així, hi ha una comunitat catalana i un mercat incipient: Miquel Montoro, Júlia Canet, Pol Gise, Sir Joan, Canal Malaia, Adolescents XL, Memes en català, etc. Un mercat potencial, poc saturat, en el qual caldria intervenir per generar un imaginari col·lectiu propi que el converteixi en un producte personalitzat i atractiu.

Conclusions

- La minorització del català fora de les xarxes es reflecteix en l'àmbit digital.
- Calen estructures i finançament per generar un cercle potent que permeti monetitzar les creacions audiovisuals en català.
- Cal recuperar el Canal XL i orientar-lo a les xarxes.
- S'han d'establir acords econòmics amb creadors i plataformes per millorar l'oferta i el posicionament de productes en català.
- Cal establir vies alternatives de remuneració de les visites a continguts en català.
- S'han de finançar els continguts especialitzats en què es detectin buits d'oferta en català.
- Cal potenciar els microinfluenciadors en català.
- S'ha de treballar l'oralitat a través de vídeos d'Adolescents XL, Canal Malaia, etc.

Laura Alegre, Àngels Cadena i Dori Cañal. Els projectes lingüístics als centres educatius

Laura Alegre, de la Subdirecció General de Funció Directiva i Lideratge; Àngels Cadena, de l'Escola Mercè Rodoreda; i Dori Cañal, de l'INS Puig Castellar

Laura Alegre. Subdirecció General de Funció Directiva i Lideratge

La senyora Laura Alegre afirma que les direccions han de vetllar pel compliment de la Llei, i l'article 16.2 de la LEC diu que l'Administració educativa i els centres tenen com a llengua d'ús normal el català, per tant, com a llengua vehicular d'ensenyament.

Comenta que el projecte lingüístic de centre (PLC) és un document on queda definit el tractament de la llengua catalana —com a llengua vehicular, tant d'aprenentatge com del procés d'ensenyament de l'aprenentatge, i com a llengua de relació preferent— i també les opcions de referència amb altres llengües del sistema. A més ha de recollir les adequacions de les llengües i les realitats sociolingüístiques. També ha de recollir el pla de comunicació, els usos amb els agents externs i interns, i altres aspectes comunicatius.

El PLC ha d'estar alineat i ser part del PEC; per tant, és important compartir-lo amb la comunitat educativa. Ha de ser realista i inclusiu. Segons la Llei de transparència ha de ser un document públic i accessible. En el PLC també ha de constar la Carta Erasmus Plus, les relacions amb altres comunitats, el tractament que tenim en les aules d'acollida i les col·laboracions que puguem fer amb comunitats d'alumnat migrat. Tots aquests aspectes han de quedar recollits i dotar-los d'indicadors o d'un sistema d'avaluació, amb uns responsables.

Proposa fer una avaluació del PLC:

- Primer cal conèixer-lo i veure si està implementat.
- Cal fer, a inici de curs, amb l'acollida del professorat nou i el que ja és de la casa, una presentació en el primer claustre. La direcció, amb la coordinació LIC del centre, ha d'explicar i recordar el compromís de tothom per vetllar per l'ús de la llengua catalana i per la inclusió de les altres llengües dins el nostre sistema. Des de les coordinacions de nivell (primària), des dels caps de departament (secundària), fins i tot amb la Inspecció, cal anar transmetent aquest ús lingüístic com a oportunitat perquè el nostre alumnat estigui format en 3 o 4 llengües.
- Una vegada implementat, es pot fer un seguiment des de les coordinacions i els departaments, amb la coordinació de la Inspecció i amb l'assessorament LIC, per tal d'assegurar-nos que el PLC és realista, que arriba a tothom i que tothom utilitza la llengua vehicular com cal i també utilitza les altres llengües de la manera acordada.

Conclusions

Amb aquesta avaluació del PLC podem garantir l'equitat en els nostres alumnes perquè siguin plurilingües i dotar-los d'empoderament i d'autonomia per practicar les llengües i treballar-les de manera coordinada i alineada.

Afegeix que en el cas d'incompliment de la implementació del PLC, com a direcció, com a cap de personal, podem fer des d'una amonestació oral o escrita fins a un expedient sumari amb un màxim de 15 dies de suspensió de feina i sou. Podem fer tocs d'alerta des d'aquells agents que hem dit que avaluarien. La direcció del centre té autonomia per tractar aquell reincident que no respecta el PLC com a document estratègic. S'ha de tenir cautela perquè pot provocar un rebuig per part d'algú de la comunitat educativa.

Proposta per realitzar el PLC:

A l'hora d'elaborar-lo seria bo que els centres motivessin per poder fer un procés participatiu i aconseguir que la participació sigui horitzontal, des dels alumnes (amb el consell de delegats), fins a les famílies, l'equip docent, els agents externs... Cal intentar que tothom participi en aquest document. Si és un document participat i viu la gent se'l farà més seu.

- Guió, proposta consensuada. Va sortir del grup motor en coordinació amb la coordinadora LIC.
- Grups mixtos de treball (departaments i equips docents).
- Procés participatiu, d'on va sortir un esborrany.
- Col·laboració de l'associació de famílies d'alumnes (AFA) i empreses col·laboradores.
- Treball d'esmenes.
- Compartir document i fer-ne una revisió.
- Es va explicar el procés, es va informar la comunitat educativa.

- Es va aprovar en el claustre i el consell escolar.
- Procés pautat, creant debat, sent conscients de la responsabilitat que teníem en formar aquest alumnat com a mínim en dues llengües, aprofitant la riquesa lingüística que teníem en el nostre centre.
- Es va crear molta consciència i cultura de centre, tenint clar que l'ús de la llengua catalana enriqueix els nostres alumnes.
- Els entorns són un element important a l'hora de construir un PLC; per tant, s'ha de fer una bona diagnosi.

L'aula d'acollida és un recurs molt potent. Però la visió que tenim de les aules ha quedat desfasada degut al volum d'alumnes que ens trobem, pels orígens, per la formació dels docents i per la dotació. A vegades amb una dotació és impossible personalitzar i atendre aquest alumnat tan divers. Proposa repensar aquest model i actualitzar la unitat d'aula d'acollida des d'una altra mirada.

Àngels Cadena. Escola Mercè Rodoreda

Una cosa és la declaració d'intencions del PLC i les aules d'acollida i l'altra és què està passant en el centre, el dia a dia. Per tant, podem tenir dues mirades:

- Fer una crítica al món docent. Hi ha un retrocés de l'ús del català a les aules. Hi ha moltes justificacions i se n'ha de parlar i acceptar. Estem normalitzant situacions que no són normals. Això està comportant una tensió en el sistema.
- D'on venim i què hem de millorar. No podem esperar dos anys més.

Les aules d'acollida del 2003-2004 van ser molt importants per rebre el flux migratori que va haver-hi a Catalunya, però en aquells anys estàvem parlant de bilingüisme. La voluntat primera d'aquestes famílies era el coneixement de les llengües. Per això tot el procés d'immersió lingüística va ser tant potent. Els primers que ajudaven a fer-ho possible eren les famílies.

Actualment aquesta no és la realitat. En els centres hi ha multiplurlingüisme. No totes les llengües són d'origen romànic. Per tant, totes les eines que tenim per poder emprar dins i fora de les aules d'acollida o els recursos universals es queden curts perquè no és la mateixa mirada. Amb aquesta nova realitat, com volem normalitzar la llengua?, com volem que hi hagi recursos suficients i defensar el català per sobre de tot? El que no pot ser és la indefensió que tenim dins el sistema educatiu (professorat i direccions). A més, el marc legal no ens acompanya ni en les aules d'acollida ni en els PLC (LEC: article 11.4 i article 13).

Proposta

Hem d'estar revisant el PLC constantment perquè hi ha matrícula viva. El PLC és el projecte transversal a tots els centres educatius perquè la llengua és fruit de la comunicació i s'ha d'intentar fer cohesió social a partir de la llengua.

Les aules d'acollida són una eina, un recurs bàsic. No és un espai físic i s'ha de saber utilitzar. La llengua serveix per socialitzar aquest alumnat respecte els seus companys i el seu entorn. Però amb els anys hi ha hagut una retallada en els recursos. S'ha de replantejar i donar-li impuls.

Un altre recurs que tenim i no utilitzem és que no estem potenciant l'ús del català en els adults, l'educació dels adults. L'entorn del nostre alumnat, quan surt de l'escola, és de moltes parles. Els centres educatius no podem ser una illa on la llengua vehicular és el català. Per més que treballem a l'escola amb la mainada, si els adults a fora no tenen l'oportunitat de poder parlar el català de manera voluntària i anar a llocs on puguin aprendre'l, no aconseguirem que el català sigui d'ús habitual a l'escola. S'ha d'aconseguir que els adults (veïns del barri, famílies de l'escola) vinguin a l'escola a fer català per a adults, en diferents horaris, incloent l'horari lectiu, i que entrant a l'escola convisquin amb l'alumnat i el professorat.

Una proposta és signar un conveni amb el Consorci per a la Normalització Lingüística, tot i que, d'acord amb el marc normatiu, aquest tipus de conveni només es pot signar amb les AFA, no amb les direccions del centre.

Dori Cañal. Institut Puig Castellar

El PLC s'ha de refer perquè es un document viu, per fer-lo servir.

Propostes

- Creació d'un grup de treball, on estiguin representats tots els perfils de la comunitat educativa.
- S'ha de realitzar una diagnosi: saber primer quina riquesa lingüística té el centre respecte als perfils (lingüístics i professionals) mitjançant una enquesta al professorat, i també una enquesta d'usos i hàbits lingüístics de l'alumnat. Amb tot això es fa un buidat. També es pot fer un estudi sobre les competències bàsiques de 4t de secundària per saber on s'està en relació amb la mitjana de Catalunya i fer un pla de treball.
- Formació del professorat. La coordinadora LIC ens pot proposar la formació, per exemple la formació en tractament integrat de llengües i contingut (TILC) per treballar i impulsar la comprensió lectora, l'expressió escrita, l'expressió oral i el tractament de la informació.

Les aules d'acollida poden servir per impulsar la immersió lingüística. Una part important és la coordinació entre el professorat i l'aplicació de les noves tecnologies. És important fer un seguiment intensiu d'aquest alumnat nouvingut.

Altres accions que es duen a terme per impulsar l'ús de les llengües al centre: l'ús de la llengua catalana com a vehicle de comunicació i convivència (concursos de llengües orals, rutes literàries, parelles lingüístiques, autors a les aules...), o impulsar el pla lector del centre.

Altres aportacions

Ferran Ruiz Tarragó. Expresident del CEC

L'any 1941 Bertolt Brecht va escriure: “Si aprendiéramos a mirar en vez de papar moscas, veríamos el horror en el corazón de la farsa; si simplemente actuáramos en vez de hablar tanto, no acabaríamos, una y otra vez, yendo de culo”. Molt em temo que aquesta frase, extreta de *La resistible ascensió de Arturo Ui*, amb la qual Morris West encapçala *La Salamandra* (Ed. Pomaire, 1973), és prou pertinent a la qüestió del català a l'ensenyament, per molt que pugui semblar exagerat o injust.

La pretensió política i administrativa que l'ús del català era i és tan ampli com permet la normativa és part de la farsa en sentit *brechtia*: n'hi ha prou d'observar com els mateixos alumnes afirmen que molts docents no fan servir el català a l'aula. Molts projectes lingüístics de centre són documents burocràtics, aliens a la pràctica real. Una fracció no menor de l'alumnat obté les successives titulacions sense adquirir els mínims lingüístics necessaris. La Inspecció d'Educació i l'Administració apleguen dades i més dades però no reaccionen de manera significativa.

Portem molts anys sense aprofitar a fons les possibilitats que la normativa ofereix. Malgrat que estigui subjecta a interpretacions judicials, és molt ampli l'espai que hi ha dins del marc legal per potenciar i exigir el coneixement i l'ús del català. A l'etapa escolar s'hauria d'ensenyar a llegir, escriure i parlar català de manera rotunda i del tot prioritària, i docents, centres i tot el sistema l'hauria d'entendre. La manca d'arrelament o l'abandonament posterior del català també té relació amb repertoris lingüístics, conceptuals i expressius molt limitats.

Soc de l'opinió que cal un pas decisiu, de ben segur polèmic, un pas que per múltiples consideracions ningú sembla atrevir-se a fer: establir que cada alumne hagi d'acreditar externament el seu nivell de coneixement del català (i de les altres llengües) al final de primària i secundària obligatòria. Sense això, difícilment el sistema educatiu tindrà eines reals d'actuació per revertir l'actual decadència lingüística i cultural, que afecta el català, però també el castellà. M'atreveixo a conjeturar que Brecht ho subscriuria i que, a la llarga, deixaríem de davallar.

Jordi Badia i Pujol. Propostes sobre l'ús del català als centres educatius

Un govern convençut que el català és la llengua pròpia de Catalunya (i dels Països Catalans) i que n'ha d'esdevenir la llengua comuna, com a element de cohesió social, ha de reaccionar en vista de la minva tan alarmant de l'ús del català que indiquen tots els estudis.

Tots els experts diuen que la situació es pot començar a capgirar si els catalanoparlants habituals prenen consciència del problema i no canvien de llengua davant un interlocutor que parli castellà d'entrada.

D'altra banda, també minva a marxes forçades la “qualitat” de la llengua, és a dir, en general el català va perdent trets definitoris, no tan sols lèxics, sinó també fonètics, sintàctics, fraseològics, etc. La interferència del castellà fa que el català cada vegada s'hi assembli més, de manera que es va desdibuixant i va perdent genuïnitat.

Perquè el català recuperi aquests trets (o no en perdi més), cal entendre que la interferència també pot ser una causa de desaparició de la llengua i actuar en conseqüència.

Tant en l'un cas (ús) com en l'altre (qualitat), el paper de model dels docents és essencial.

Què podria fer el Consell Escolar de Catalunya (CEC) per millorar l'ús i la qualitat de la llengua en l'àmbit educatiu?

Des del meu punt de vista, el CEC hauria de donar suport a un pla de xoc en què s'haurien d'implicar totes les institucions. Aquest pla hauria de contenir, pel cap baix, cinc punts:

- Promoure i executar un acord nacional perquè, com a requisit, el català sigui la llengua d'ús habitual dels treballadors de l'Administració pública. Caldria prestar una atenció especial a fer complir l'acord a la sanitat i a l'ensenyament.
- Promoure i executar un pla transversal per augmentar l'oferta audiovisual infantil i juvenil.
- Establir filtres a les facultats d'educació i de filologia, al postgrau d'ensenyament i als tribunals d'oposicions, amb l'objectiu de garantir que tothom qui es dediqui a la docència tingui un nivell acceptable de català oral i escrit.
- Establir filtres als mitjans de comunicació públics, amb l'objectiu de garantir que tothom qui hi treballi (periodistes, guionistes, actors, dobladors...) tingui un nivell de català acceptable oral i escrit.
- Dur a terme campanyes públiques desacomplexades, adreçades a convèncer la població de parlar en català encara que l'interlocutor parli castellà i de fer servir un català tan net d'interferències com sigui possible.

Específicament, a més, el CEC hauria de:

- Vetllar perquè el Departament d'Educació, mitjançant les reunions, les normatives i les inspeccions que consideri adients, corregeixi l'anomalia que significa que un percentatge important de docents facin les classes en castellà. Simplement, es tracta de complir la Llei de política lingüística.
- Promoure la creació de recursos en català —sobretot audiovisuals— perquè els docents no es trobin obligats a fer-ne servir en castellà o en anglès. Exemples: vídeos divulgatius de ciències (a banda dels de "Quèquicom", n'hi ha molt pocs més); programes de traducció anglès-català (molts professors recomanen Wordreference perquè no n'hi ha cap de semblant amb el català com a llengua de destinació), etc.
- Estudiar mètodes d'estímul de l'ús del català entre els alumnes, com ara l'exemple reeixit de les escoles Bressola de Catalunya Nord. La promoció de l'ús del català entre els alumnes s'haurà d'abordar quan tots els professors, en compliment de la llei, facin servir el català com a llengua vehicular i, per tant, també ho facin els estudiants.

Pere Comellas Casanova. El català a l'ensenyament en una situació de creixent preocupació per l'ús social de la llengua

És molt probable que l'únic que pot garantir l'escola és la competència en la llengua, no pas l'ús. Vaig néixer en ple franquisme i en un entorn socialment catalanoparlant al cent per cent. L'escola era en castellà. L'alfabetització era en castellà. Però la llengua que espontàniament fèiem servir era el català, excepte amb nens castellanoparlants. L'escola franquista i un entorn mediàtic totalment castellanitzat, d'una influència social molt més petita que ara però gens negligible, ens va donar la competència lingüística en castellà, però no ens en va fer canviar gaire els usos.

Si el franquisme no era capaç de fer canviar els usos quotidians col·loquials, molt menys ho farà l'escola actual. L'únic que pot fer l'escola, crec, és donar la competència lingüística en una llengua. Però per fer-ho (i ho demostra el cas de l'anglès), s'ho ha de prendre molt seriosament.

Però, ho està fent?

Diria que en bona part ho fa, però, segons expliquen nombrosos testimonis, no ho aconsegueix del tot. Perquè no fa prou esforços per crear un entorn lingüístic catalanitzat eficient i constant. Per quina raó? Doncs n'hi deuen haver moltes, algunes de les quals difícilment controlables (per qüestions pràctiques o fins i tot ètiques). Però n'hi ha una que sí que es podria aparentment contrarestar: la norma de convergència per part del professorat.

Segons sembla, la majoria de professors no utilitzen el català en converses individualitzades amb discents que identifiquen com a castellanoparlants. De manera que es reproduïx a l'escola un fenomen prou conegut a la societat: només els castellanoparlants són monolingües *de facto*. Així, ni tan sols en un ecosistema tancat i manipulable com el de l'escola no es crea un espai comunicatiu hegemònicament catalanoparlant. I això perjudica força justament el que l'escola sí que pot fer pel català: assegurar-ne la competència generalitzada. Encara que no hi tinguis cap animadversió, no et sents gens ni mica empès a fer servir una llengua si en tens un domini actiu precari i insegur. I sembla que és ben possible acabar l'ensenyament obligatori amb una competència activa de català prou precària.

Com ho pot fer?

Si es tracta, doncs, d'assegurar l'adquisició general de competència lingüística en català a través de l'escola, crec que no hi ha més remei que fer una cosa de la qual fa anys que determinats sectors igualment l'acusen: imposar el català de veritat.

L'escola té legitimitat per imposar. Ens imposa un currículum determinat. Ens imposa unes normes de convivència. Gairebé tot el que passa a l'escola és una imposició. Ara bé, és evident que cal plantejar-se per què no hi ha cap mena d'oposició significativa davant de la imposició de certes matemàtiques, certes ciències, certes llengües, certa disciplina, i sí que n'hi ha contra el català, o contra l'educació sexual.

És de suposar que durant tots aquests anys de conselleries explícitament favorables al català, si la Inspecció ha evitat una actitud clarament decidida i sense ambigüitats per tal de fer complir la llei a qui no la complia, ha sigut per evitar una revolta, això al marge de possibles actituds ideològicament contràries no pas dels responsables de la política educativa, sinó d'alguns funcionaris que l'han d'aplicar. Ni tan sols s'ha fet pública cap investigació exhaustiva sobre l'ús real de les llengües a les aules. Durant tots aquests anys, si un professor vol fer la classe en castellà ningú no l'hi impedirà. I encara menys si vol atendre en castellà qualsevol estudiant que s'hi dirigeixi en aquesta llengua.

Així doncs, entenc que una cosa que sí que pot fer l'escola és aconseguir que el professorat, amb els límits que la llei estableixi, dugui a terme tota l'activitat docent en català, no només el discurs magistral, sinó totes les actuacions a l'interior dels centres educatius. Per aconseguir-ho pot i ha de recórrer, naturalment, a la persuasió. Però està en condicions també de convertir-ho en una obligació. O és que els funcionaris no tenen un munt d'obligacions explícitament imposades i amb sancions previstes en cas d'incompliment?

És possible que l'aplicació de sancions generi una revolta. És possible que els diaris vagin plens de denúncies i que hi hagi un gran rebombori. Al meu parer, un govern compromès amb el català ha d'assumir-ho. Senzillament perquè fins ara, amb la política de no fer soroll, hi ha hagut soroll igualment, i la competència real del català (ja no dic l'ús) recula. De fet, la imposició d'una quarta part de castellà, o la polèmica de la llengua per defecte dels exàmens de selectivitat, posa en evidència que hi ha conflicte, i que qui l'atia, i de manera creixent, és la militància castellanoparlant.

Una imposició sense legitimitat fracassa. Proposar una autèntica imposició del català a l'escola no crec que sigui una política ni més ni menys autoritària que l'actual. Al contrari, en el sentit que seria una política honesta amb els objectius pedagògics i socials explicitats a la legislació. Si realment tota la població escolar catalana ha d'acabar el cicle obligatori amb una competència lingüística molt alta de català i de

castellà, és inevitable adoptar mesures clares, efectives i constants en el temps. Tothom que vol saber-ho sap que l'escola és de les poques institucions que està en condicions de compensar la desigualtat en l'adquisició de competència de les dues llengües. Tothom sap que, més enllà de l'ortografia o de les habilitats escrites, tothom surt de l'escola amb una plena capacitat de parlar i entendre el castellà, però que en canvi això no és així pel que fa al català.

El problema és que qualsevol mesura d'autoritat necessita legitimitat. Si una part de la població creu que el català no és legítim, la institució escolar no serà capaç d'imposar-lo. No és estrany que ningú no protesti per la clara imposició del castellà i de l'anglès: tenen una enorme legitimitat, construïda per un discurs constant i incisiu. Per això crec que cal reforçar en la mesura del possible els discursos legitimadors del català. Si pot ser, sense gaires complexos pseudocosmopolites.

Quina pot ser la legitimitat del català perquè es pugui imposar a l'escola?

Crec que cal reforçar discursos més enllà dels dos pols més típics de legitimitat d'imposició d'una llengua, és a dir, la legal ("és oficial", "la llei diu...", etc.) i la nacionalista (que inclou formulacions, si es vol, molt primitives però eficaces, com "*esto es España*", "som a Catalunya", etc.). La legal té el seu pes, sens dubte, però al meu parer (no compartit per molts especialistes, cal dir-ho) en té molt menys del que se sol creure. Hem vist mil vegades que la màxima expressió del reconeixement legal d'una llengua, que és l'oficialitat, per si sola no és gaire efectiva (a vegades no n'és gens).

D'altra banda, la legitimitat nacionalista només interpel·la els nacionalistes.

Més enllà, doncs, d'aquests dos pols, què podem dir a un escolar de llengua inicial castellana i entorn habitual castellanoparlant (familiar i altres) perquè es decideixi a, com a mínim, assolir una alta competència en català? O, encara més mínim, que no es revolti contra aquesta possibilitat?

Crec que una línia en aquest sentit és la perspectiva global de valoració i protecció de la diversitat cultural i, per tant, lingüística. Alguns eixos que se m'acuden:

- a) Les llengües són part essencial de la cultura i de la identitat cultural, i en aquest sentit cal garantir les condicions necessàries per preservar-les. Això afecta tothom, perquè una dinàmica fagocitadora tard o d'hora afectarà tothom. La identitat "política" en el sentit del que diu el DNI no pot ser contradictòria amb la identitat cultural, és a dir, s'ha de poder ser espanyol completament en català, o aragonès, o aranès, o asturià, etc., igual que s'ha de poder ser europeu en castellà o en italià.
- b) Les identitats culturals, al contrari de les religioses, o de les polítiques en el sentit tradicional de l'estat nació, són acumulables. Es poden tenir diverses identitats culturals, encara que només es tingui un passaport. Una llengua nova no ha d'expulsar o substituir necessàriament una llengua anterior. No es demana la renúncia a la llengua familiar. Tot el contrari: es demana empatia cap a totes les llengües familiars. Però també empatia cap a una llengua històricament sorgida i arrelada (al marge d'on estigui situada la frontera).
- c) El català és una llengua feble, en comparació amb el castellà. L'aranès és una llengua feble, en comparació amb el català i el castellà. La llengua de signes catalana és encara més feble que les anteriors. Totes tenen situacions sociolingüístiques diferents i particulars, però en general és evident que si un vol afavorir els febles ha d'actuar en conseqüència. El suport al feble no és un argument que sensibilitzi a tothom, evidentment, però sí a algunes persones, diria que especialment si són joves. D'aquí que fer pública l'amenaça que pateixen totes aquestes llengües és un toc d'alerta, no pas un argument per desincentivar-ne l'aprenentatge. A mi em sembla que cal ensenyar a l'escola que el català podria desaparèixer en unes quantes generacions, o com a mínim residualitzar-se com ha passat amb moltes llengües veïnes minoritzades.

Tot aquest paquet, que podríem anomenar ecolingüístic, proposa una perspectiva global de les llengües i situa el català com a exemple local de preservació *versus* uniformització. Vol fugir del nacionalisme. Es tracta d'un tipus de discurs que es pot vehicular a través de diferents matèries, evidentment, però que

implica un currículum sociolingüístic. Crec que tant o més que ortografia, cal ensenyar sociolingüística a l'ensenyament obligatori. L'efectivitat no serà ni espectacular ni a curt termini, segurament. Però igual que el discurs ecològic i de conscienciació de l'amenaça climàtica va fent forat, l'ecolingüisme potser també en podria fer.

Soc conscient que aquestes reflexions no són ni noves ni gens originals. En resum, penso que cal, d'una banda, imposar i, de l'altra, legitimar. Cadascuna de les potes per si soles em sembla insuficient. I potser totes dues combinades també ho serà. Però caldria intentar-ho, crec.

Enric Gomà. Reflexions sobre l'estat del català a l'educació

Cal matisar (o desmentir en alguns casos) els vaticinis funestos sobre el futur del català, sovint gratuïts, i la visió esbiaixada de la seva situació present, fonamentats en percepcions irritades i lectures equivocades de les enquestes.

Cal aturar certs clixés que contenen part de veritat però que no recullen bé la realitat: "A Barcelona no es parla català". "Els joves no parlen català". "El català que es parla és només catanyol".

Sovint se senten crítiques a les enquestes quan exposen algunes dades no del tot negatives: s'esgrimeix que són autodeclaratives i no recullen la realitat, com les EULP.

Altres enquestes —Plataforma per la Llengua, etc.— no són examinades sobre com es van dur a terme: es donen per bones d'entrada, entre altres raons perquè els resultats són negatius i aquest punt, paradoxalment, encaixa amb els criteris perceptius d'aquests experts.

L'enquesta exposada pels consellers Cambray i Garriga es va dur a terme en classes de 4t de secundària de 50 centres educatius de Catalunya: en comptes de cenyir-se a la secundària, tothom ho va extrapolar a tot l'ensenyament de Catalunya; no es pot extrapolar a mòduls —on tot apunta que els resultats serien molt pitjors— ni al batxillerat —on serien millors. Tampoc a primària, on els nens de 6 a 12 anys (i els seus mestres) tenen unes altres dinàmiques lingüístiques que els nois de 15 anys i els seus professors.

Cal tenir una visió aprofundida de la complexitat de la societat catalana. No dividir-nos entre "nosaltres", els catalanoparlants, i "ells", els castellanoparlants.

En aquests moments se sent la proposta de crear dues línies segregant per llengua: seria un greu error, que es va evitar per la immersió —gràcies a la iniciativa del Grup d'Educació d'Òmnium Cultural, on hi havia Enric Larreula, i en contra dels criteris inicials de Marta Mata.

Durant els últims anys de la dècada dels 60 i els primers de la del 70 vaig anar a una escola on segregaven per llengua i va ser una mala solució: els blaus érem els catalanoparlants i els vermells, els castellanoparlants. En algunes assignatures, ens dividíem. Fatal. En el fons ens dividíem per més rics i més pobres: els immigrants són, per definició, pobres, en un estadi inicial.

Cal considerar catalanoparlants habituals tots els que tenen el català com a llengua prioritària i també tots els que alternen habitualment el català amb el castellà i/o qualsevol altra llengua. No se'ls acostuma a incloure; el punt 2 de l'InformeCAT 2021 exposa que:

"Només el 32,4 % de la població del domini lingüístic és parlant habitual de català".

En el cos de la informació, aclareixen: "En els càlculs no s'han inclòs els bilingües habituals, altrament la xifra s'enfila fins al 42,6 %".

En l'EULP 2018 només el 36 % tenen el català com a llengua habitual perquè no s'hi inclou el 7 % que tenen com a habituals el català i el castellà: els catalanoparlants habituals són, doncs, un 43 %.

Cal interpretar correctament les enquestes sobre usos i coneixement del català i valorar-ne, també, els aspectes positius.

En els tres gràfics exposats per Cambray a la roda de premsa a partir de l'enquesta 2021 de "4t d'ESO" —denominació que és per entendre'ns—, tothom es va centrar en el 46,8 % de professors que feien les classes en català "sempre o gairebé sempre" (que havia caigut des del 63,7 % del 2006). Es va desdenyar la dada del "sovint": un 24,3 % (que havia augmentat des del 10,2 % del 2006).

També en el gràfic de la llengua dels alumnes als professors i en el gràfic de la llengua entre els alumnes es va obviar la dada del "sovint". És la dada que reflecteix millor el comportament lingüístic d'una part notable —quasi la meitat— de la població catalana: sovint parla en català, però amb immigrants recents —i alguns altres— parla en castellà. Els nois només reproduïxen comportaments del conjunt de la societat.

Hi ha veus crítiques que, quan els esgrimeixes aquest "sovint", responen: "Aquest 'sovint' segur que és gairebé mai". Una idea ben gratuïta.

En els gràfics també hi ha la dada "mitjanament" —50 5/50%— i "poc" —que seria gairebé mai. Però no s'han tingut en compte.

Els bilingües reben moltes acusacions i desdenys (injustos): si són bilingües, no deuen parlar gaire català (i no se'l deuen estimar "com nosaltres ens l'estimem") i el seu català deu ser deficient: un catanyol, un calc del castellà. Tot plegat tendeix a reduir el nombre de catalanoparlants i només es considera "els autèntics": un camí equivocat, que enalteix la "puresa lingüística". Als antípodes del que ens convé per difondre el català.

Sobre els criteris de genuïtat i adequació de molts lingüistes amb tribunes públiques, no se'ls ha de fer cap cas: sovint són discursos presumits i proud, on et recorden que "ells que en saben" corregeixen (o informen, eduquen, il·lustren) "els que no en saben". Cal superar l'esperit de corrector, molt estès en el camp lingüístic. És convenient corregir amb tacte, encert i mesura els catalanoparlants recents. I tenir una mirada àmplia sobre el català contemporani.

Estem en una societat en què molt aviat hi haurà bilingües, i trilingües i tot, i una de les llengües habituals —toquem ferro— d'aquests ciutadans serà el català: ells també són, i seran, catalanoparlants.

Per tant, no acusaràs sistemàticament de catanyol i castellanisme el català que no és exactament com el teu. També n'apreciaràs l'evolució, fonamental, i la diferenciaràs de la interferència. En català hi ha creativitat lèxica i cal conèixer-la i valorar-la (i fer-la servir).

No convertiràs un cas concret de conflicte lingüístic en una norma general. Davant d'un conflicte en una botiga, un local públic, no l'extrapolaràs a tot el sector.

A les xarxes, les queixes són freqüents davant de dependents o altres persones que diuen que no entenen el català. Per la seva banda, la normalitat (aquelles 50 botigues o metges o infermers que t'han atès en català) no hi és present: ningú no la valora.

Evitem la queixa sistemàtica i apreciarem els punts forts de la llengua catalana: del 1980 ençà, s'ha fet molta feina i el català ha arribat a molts usos que li havien sigut vedats.

Cal apreciar la immersió lingüística en la seva mesura justa: ha sigut molt positiva per a la difusió del coneixement del català, en contra del que diuen els més pessimistes i desesperats. Cal esmenar-ne els dèficits —que en té, i greus— i aprofitar-ne els avantatges.

És important posar la intel·ligència, l'ambició, l'estratègia, el pressupost i el marc legal en defensa del català per damunt del simple voluntarisme.

Les actituds individuals són importants però només representen una part —menor, al meu entendre— de la solució dels reptes de la llengua catalana.

Els plans anunciats en la roda de premsa dels consellers Cambray i Garriga són esperançadors: anàlisi centre per centre i solucions específiques, mitjançant grups impulsors de difusió de la llengua interns del centre, inspeccions reals i accions en el camp del lleure escolar i el que es connecta amb cada centre —menjadors, esbarjos, extraescolars, etc.

Manifest del Consell Escolar de Catalunya en defensa del model lingüístic de l'escola catalana

El Manifest del Consell Escolar de Catalunya en defensa del model lingüístic de l'escola catalana va ser elaborat per la Comissió Permanent en la reunió del 23 de novembre de 2021 i publicat l'endemà com a resposta del CEC a la provisió del TS d'inadmissió del recurs de cassació presentat per la Generalitat contra la STSJ 5201/2020 de 16 de desembre, que imposa un 25 % de castellà com a llengua vehicular. El text va ser ratificat pel Ple del CEC del 30 de novembre de 2021, una vegada introduïdes algunes esmenes de detall. A continuació, es presenta el text actualitzat a 30 de novembre.

Manifest

El català és la llengua pròpia de Catalunya i l'aranès ho és a l'Aran. És la llengua normalment emprada al sistema educatiu; naturalment l'educació és i ha de ser en català i en aranès a l'Aran. Aquest és el consens al qual va arribar la societat catalana als anys vuitanta, que es va concretar amb la Llei de normalització lingüística de 1983 i amb un model pedagògic centrat en la immersió lingüística.

Des d'aleshores hem viscut canvis de tot tipus: socials, econòmics, culturals..., que han incidit en els usos lingüístics i que han comportat la reducció de l'ús del català.

El Consell Escolar de Catalunya ha analitzat la situació de l'ús de la llengua a l'àmbit educatiu i els factors que poden ajudar a revertir-la. Aquesta anàlisi confluirà en una jornada de reflexió el dia 2 de desembre, a Santa Coloma de Gramenet, per la presentació pública i el contrast de les propostes elaborades. Aquestes propostes s'adrecen a tota la comunitat educativa i especialment al Departament d'Educació, amb l'objectiu que es valori l'aplicació de mesures que promoguin l'ús social del català a l'educació.

El Consell Escolar de Catalunya referma el seu compromís de continuar treballant per garantir la formació global i la competència comunicativa plena de tot l'alumnat en català i castellà, així com els coneixements en una llengua estrangera i el reconeixement de les llengües primeres presents a les escoles. La formació lingüística i cultural que proporciona l'escola ajuda al desenvolupament personal integral de l'alumnat i facilita les interaccions socials en una societat en què conviuen diverses llengües, amb el català com a eix comú que assegura la cohesió social i l'equitat.

El Consell Escolar de Catalunya rebutja intervencions polítiques o sentències judicials, com la recent del Tribunal Suprem del 25 %, que ataquen el model lingüístic àmpliament consensuat a la Llei d'educació de Catalunya.

El Consell Escolar de Catalunya manifesta que, d'acord amb el model lingüístic del sistema educatiu català, correspon als centres educatius establir els criteris pedagògics per al tractament de les llengües en el marc del projecte lingüístic de centre.

Encoratgem la comunitat educativa que representem a persistir en la defensa proactiva de l'ús del català a l'educació.

67 propostes sobre l'ús del català a l'educació

Les propostes que es presenten a continuació van ser elaborades en el si del grup de treball, i recollides en el Document 1/2022 L'ús del català a l'educació, aprovat pel Ple del Consell Escolar de Catalunya l'1 de febrer de 2022. S'agrupen en sis aspectes clau:

- Incrementar la consciència sociolingüística, la metodologia i la formació docent
- Implementar el projecte lingüístic de centre en tot el temps escolar
- Teixir xarxa d'activitats culturals de l'entorn i participació de les famílies
- Potenciar la creació de continguts audiovisuals i l'accés a plataformes digitals
- Revisar legislacions, acreditacions, equivalències i polítiques lingüístiques
- Creació del Fòrum del Consell Escolar de Catalunya de la llengua catalana a l'educació

Incrementar la consciència sociolingüística, la metodologia i la formació docent

1. Assegurar una competència comunicativa efectiva de l'alumnat al final de l'educació obligatòria.
2. Incentivar i formar l'alumnat per a la millora de l'ús del català a l'empresa en la formació professional, per fer-ne llengua vehicular, incloent la sensibilització i gestió lingüístiques.
3. Estendre nous models metodològics d'aprenentatge amb lligam amb les llengües.
4. Facilitar orientacions per incloure a les normes d'organització i funcionament del centre tots els aspectes relatius a l'ús del català al centre.
5. Desenvolupar una metodologia per a un seguiment més acurat dels usos lingüístics als centres educatius.
6. Implementar l'avaluació explícita de l'oralitat de totes les llengües al llarg del curs i a les proves de competències bàsiques.
7. Fer palès que la preservació del català i de la diversitat lingüística són aspectes de la lluita contra la segregació social.
8. Construir un discurs que desactivi els prejudicis lingüístics i les ideologies banals que s'hi associen.
9. Portar a terme accions i plans de promoció de l'ús del català que tinguin en compte tots els agents i àmbits de l'educació.
10. D'acord amb el CNL, crear càpsules formatives i estratègies per al foment del català entre la comunitat educativa.
11. Implementar píndoles transversals sobre l'ús social de la llengua catalana adreçades a tot el personal dels centres educatius.

- 12.** Promoure el disseny de formacions sobre els rols dels perfils d'atenció educativa com a models lingüístics d'una escola inclusiva.
- 13.** Concretar en el PEC la prioritització de l'impuls del català a les xarxes educatives municipals i de zona, i fer-ne difusió entre les famílies.
- 14.** Posar a l'abast de tot el professorat una base d'experiències lingüístiques exitoses i la possibilitat de fer intercanvis o jornades per conèixer-les.
- 15.** Repensar els equips LIC i les aules d'acollida i plantejar un recurs de suport lingüístic més estructural, en determinats centres, que pugui atendre l'alumnat d'AA sense que estigui supeditat al nombre d'alumnat d'AA, sinó a un informe de la Inspecció que reflecteixi la necessitat del suport des de pressupòsits objectius i evidències.

Implementar el projecte lingüístic de centre en tot el temps escolar

- 16.** Reforçar el lligam entre l'ús del català i les dinàmiques d'aula amb metodologies educatives participatives, específicament el treball cooperatiu.
- 17.** Dotar les direccions amb eines i processos pràctics per vetllar pel compliment del projecte lingüístic del centre.
- 18.** Millorar l'acompanyament als centres educatius en l'actualització dels seus projectes lingüístics pel que fa a adequació, objectius de millora i indicadors d'avaluació.
- 19.** Promoure accions de sensibilització i formació en gestió lingüística a l'aula, al centre i en l'entorn educatiu comunitari per als docents i tot el personal educatiu en general.
- 20.** Crear un grup impulsor al consell escolar de centre per millorar les línies estratègiques d'actuació lingüística. Reconèixer i potenciar el paper de les AFA i les associacions d'estudiants com a creadores de cursos, funcions teatrals, cercles de lectura, etc.
- 21.** Afavorir l'ensenyament-aprenentatge de l'ús de la llengua oral en totes les etapes educatives amb la incorporació de metodologies apropiades.
- 22.** Facilitar la formació lingüística a la comunitat educativa de la zona mitjançant càpsules formatives i estratègies de foment de l'ús del català.
- 23.** Reforçar els centres educatius com a espais segurs que faciliten l'intercanvi i la convergència lingüística al català.
- 24.** Desenvolupar estratègies per dinamitzar el pati i els espais de migdia amb propostes lúdiques inclusives en català.
- 25.** Transformar el model d'aula d'acollida en un projecte global de suport lingüístic i social de centre adequat a l'alumnat.
- 26.** Facilitar la formació lingüística i cultural de les famílies en el mateix centre educatiu amb una oferta formativa adequada.
- 27.** Incentivar la participació en projectes de mobilitat, d'intercanvi d'alumnat i de docents, i de treball conjunt entre centres educatius de l'àrea lingüística catalanoparlant.

Teixir xarxa d'activitats culturals de l'entorn i participació de les famílies

- 28.** Facilitar als centres i a l'alumnat més activitats culturals complementàries i extraescolars mitjançant programes educatius i el reconeixement formatiu als docents que els desenvolupen.
- 29.** Promoure les activitats relacionades amb el patrimoni literari i artístic català i, en les activitats que ho permetin, incorporar-hi les famílies i potenciar el seu paper.
- 30.** Definir i programar un catàleg d'activitats de foment cultural en català a les zones educatives, vinculat als plans educatius d'entorn i obert a tota la comunitat educativa.
- 31.** Facilitar l'accés a activitats culturals als infants, als joves i a les seves famílies a través d'un carnet educatiu de descomptes.
- 32.** Millorar els vincles dels grups i entitats de cultura popular amb els centres per incentivar el consum i la creació artística i audiovisual en català per mitjà de xarxes territorials d'intercanvi d'experiències, obertes a tota la comunitat educativa.
- 33.** Avaluar la transferència de les formacions a la pràctica real, on s'identifiquin les barreres i els elements afavoridors de l'ús social de la llengua catalana a l'entorn dels centres educatius.

Potenciar la creació de continguts audiovisuals i l'accés a plataformes digitals

- 34.** Promoure la producció de continguts audiovisuals en català dels infants i joves amb finalitat educativa en l'entorn virtual del centre educatiu.
- 35.** Prioritzar l'ús de continguts en català per a l'aprenentatge a l'aula.
- 36.** Articular un espai comunicatiu propi de l'àrea lingüística catalanoparlant que faciliti l'accés als continguts audiovisuals en català de mitjans i plataformes.
- 37.** Reforçar la programació infantil i juvenil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals i fer-la competitiva i present a les xarxes socials.
- 38.** Garantir la presència del català en totes les plataformes i canals televisius i radiofònics.
- 39.** Crear una plataforma audiovisual educativa, amb recursos i experiències d'actualització continuada, i promoure així el català, i actualitzar els recursos audiovisuals per a ús docent.
- 40.** Establir acords per incorporar la versió en català als videojocs, aplicacions, dispositius i cinema amb distribució a l'àrea lingüística.
- 41.** Potenciar els acords de col·laboració amb creadors joves, ràdios i televisions locals per incentivar la producció audiovisual en català.
- 42.** Incloure noves formes d'oci, com els esports electrònics, en l'oferta cultural en català.
- 43.** Portar a terme campanyes de sensibilització per promoure l'ús del català a través dels mitjans públics i privats.

44. Assegurar que les plataformes digitals disposin de versió en català i que sigui aquesta la que s'utilitzi als centres educatius.

Revisar legislacions, acreditacions, equivalències i polítiques lingüístiques

45. Reformar l'article 14 de la LEC per precisar el concepte de llengua vehicular en vista dels pronunciaments del TC i per incidir en el caràcter didàctic i prospectiu del projecte lingüístic de centre.

46. Oferir formació suficient per part de l'Administració i requerir a totes les persones professionals de l'educació sense un requisit actualment explicat per la normativa l'acreditació d'un nivell B2 del MEQR (Marc europeu comú de referència) o superior, inclosos tutors i tutores de pràctiques de formació professional dual de l'empresa, professionals d'infantil de 0-3 anys i monitors i monitores d'extraescolars i menjador.

47. Acordar entre les administracions educatives de l'àrea catalanoparlant criteris unitaris per fixar competències i equivalències entre l'ensenyament no universitari i l'acreditació dels nivells previstos en el MEQR.

48. Incorporar una bona formació lingüística inicial de català i aranès als plans d'estudis universitaris destinats a la formació de docents com a garantia per a la incorporació a la docència en el Servei d'Educació de Catalunya.

49. Requerir, d'acord amb la LEC, la competència lingüística del nivell C2 o una acreditació equivalent per accedir a la docència, i portar a terme les modificacions normatives corresponents en els processos de selecció de personal i de provisió de llocs de treball de la carrera docent dels cossos de mestres i professorat.

50. Actualitzar el màster de secundària per introduir-hi estratègies d'actuació en entorns plurilingües i de consolidació de l'ús del català com a llengua vehicular.

51. Incloure la competència comunicativa, oral i escrita, com a part de les proves d'oposició.

52. Millorar els programes de formació permanent en els aspectes següents: habilitats comunicatives lingüístiques amb adequació a les característiques de cada centre o zona educativa, formació sociolingüística. Promoure també accions com la gestió i la sensibilització lingüística.

53. Avaluar el model d'immersió lingüística i els projectes i programes que s'hi vinculen.

54. Difondre la idoneïtat dels plantejaments plurilingües pels avantatges cognitius que impliquen.

55. Denunciar els atacs i manipulacions sobre el model educatiu català fets des d'àmbits aliens a l'educació.

56. Rebutjar les ingerències alienes a l'educació que distorsionen els processos d'ensenyament-aprenentatge lingüístic de cada centre.

57. Unificar la normativa d'equivalències per equiparar el grau de secundària al nivell B2 i el de batxillerat / formació professional al C1 del MEQR.

58. Oferir acreditació i reconeixement dels diferents nivells de llengua catalana, específicament a docents.

59. Incentivar la formació dels tutors i tutores de l'empresa de l'alumnat d'FP i de batxillerat (estada a l'empresa), per a l'ús del català com a llengua vehicular a l'empresa, en la selecció i durant l'estada formativa.

60. Facilitar a totes les persones professionals de l'educació que obtinguin l'acreditació corresponent al nivell B2 o superior i promoure la sensibilització per la diversitat lingüística. Això inclou tutors i tutores de pràctiques de les empreses en la formació professional dual, l'estada a l'empresa de batxillerat, professionals d'infantil de 0-3 anys i monitors i monitores d'extraescolars i menjador.

Creació del Fòrum del Consell Escolar de Catalunya de la llengua catalana a l'educació

61. Creació del Fòrum de l'ús de la llengua catalana al sistema educatiu.

62. Analitzar des del punt de vista lingüístic els resultats de les diferents proves d'avaluació i els resultats acadèmics.

63. Donar a conèixer i valorar les innovacions educatives en l'àmbit de l'aprenentatge de llengües.

64. Ajudar a visualitzar col·laboracions i intercanvis de bones pràctiques i experiències amb la comunitat educativa i amb organismes públics i entitats educatives de l'àrea lingüística catalanoparlant.

65. Elaborar un informe anual d'estat de la qüestió sobre l'ús del català a l'educació.

66. Disposar de dades biennals dels usos lingüístics dels centres educatius.

67. Disposar d'estudis que expliquin les raons per les quals hi ha professorat que no utilitza el català, amb propostes per resoldre la situació. Igualment, disposar d'estudis que expliquin com el professorat utilitza el català de forma reeixida i disposar de propostes a estendre a la resta del col·lectiu docent.

Grups de discussió

Alumnes de l'Institut Numància de Santa Coloma de Gramenet

Idees clau

- Tots els docents han de parlar català, no tan sols els de l'assignatura de llengua catalana.
- Al centre es parla poc català i això limita el vocabulari i la seguretat a l'hora d'expressar-se.
- Cada vegada es comencen menys converses en català o bé els interlocutors canvien ràpidament al castellà.
- El català perd terreny a mesura que s'avança en els estudis: presència plena a l'escola i les extraescolars i només a les extraescolars de música de més grans.
- Proposen que àrbitres i entrenadors parlin en català i així els aprenents adquireixen l'hàbit de parlar-lo.
- A l'entorn de l'institut el castellà hi domina.
- A la xarxa normalment els continguts que troben són en castellà o en anglès, n'hi ha pocs en català.
- El català ha quedat com a una llengua acadèmica i no s'usa en espais informals.
- Els algoritmes modifiquen les opcions lingüístiques en funció del que ja has vist o visitat a cada aplicació perquè automàticament detecta el que t'agrada o el que t'interessa.
- Coneixen alguns youtubers i instagramers en català, però n'hi ha que es passen al castellà per tenir més audiència, encara que tinguin més competència.
- No hi ha connexió entre la vida acadèmica i la vida dels joves a la xarxa, on es mouen pels interessos personals.
- Subtitular els vídeos és una opció per crear continguts en català i poder-los oferir a més audiències.
- Demanen més recursos materials i llibres de català a les biblioteques dels centres educatius.
- Creen de forma habitual continguts a la xarxa i la majoria es fan en castellà.
- En català els insults no són punyents perquè és una llengua de nens bons. Si parles en català no estàs dins del grup.
- Els "de calle", "los malotes" s'expressen en castellà.
- Sovint es vincula el català amb el fet de ser independentista i el castellà com a llengua que entén tothom.
- Les plataformes audiovisuals poden fer més continguts en català. *Merlí* va ser un cas d'èxit i va fomentar el català. El joc del calamar ha fet que molta gent s'interessés en temes locals.
- Calen nous continguts adreçats a joves i no tant a gent gran.
- No hi ha referents en videojocs i *streamers* en català.
- Els mòbils, els ordinadors, els assistents de veu... moltes vegades no sabem si tenen configuracions disponibles en català i per defecte estan en castellà o anglès.

Citacions

- De les classes que no són de l'assignatura de català, la gran majoria són en castellà.
- Tenim menys pràctica parlant català i em sento més còmode parlant en castellà. En català no sé com expressar-me bé i, llavors, tiro pel castellà.
- M'agradaria millorar el català, però en un tema específic no sé expressar-me amb les paraules que són necessàries, no tinc aquest vocabulari.
- A les botigues o a la feina o a qualsevol lloc no et parlen en català; llavors tens més costum de parlar en castellà.

- De petits, la nostra vida estava molt més envoltada de català que no ara.
- A la meua xarxa és tot en castellà, el català quasi no apareix.
- Amb els nens petits hauríem de normalitzar el català perquè així el coneguin.
- A la xarxa molta gent es passa al castellà perquè volen popularitat i arribar a més gent.
- Hi ha gent que es queixa que alguns tiktokers copien en castellà contingut que algú havia creat en català.
- Si vols veure vídeos en català, has de ser tu qui els busquis, l'algoritme no ho fa directament.
- Amb els meus amics parlo en castellà sempre i ara és molt difícil canviar-ho.
- El castellà queda més vulgar i el català és més acadèmic, vinculat a l'escola.
- Amics meus que no parlen català van veure *Merlí* en català.
- Fer videojocs en català seria una forma d'arribar a més públic.
- Jo tinc el mòbil configurat en anglès i l'assistent de veu de casa en castellà.

Professorat de l'Institut Torre Roja de Viladecans

Idees clau

- No hi ha llibres de text en llengua catalana de les matèries de cicles formatius.
- Els alumnes no són conscients que el català és una llengua i els falta estimar les que coneixen.
- Hi ha alumnes que arriben a cicles, havent estudiat secundària, sense entendre el català, i alumnes que arriben al batxillerat amb força mancances.
- A l'educació primària s'ha començat a baixar el nivell.
- Hi ha alumnes catalanoparlants que no parlen en català per la pressió dels seus companys.
- Les xarxes socials no estan ajudant el català ja que no proporcionen als joves els referents que necessiten per incorporar-se a l'ús del català.
- Els alumnes estrangers són conscients de la riquesa lingüística i a vegades són els que més defensen el català.
- Cada vegada es parla menys el català entre el professorat, tot i que el percentatge d'ús del 40 % sembla molt baix.
- En termes lingüístics els professors convergeixen en la llengua que li causa menys problemes.
- Hi ha professors que els és més còmode expressar-se en la seva llengua pròpia, que és el castellà.
- Els docents de l'escola pública tenen l'obligació de complir la LEC i la Inspecció hauria de vetllar pel compliment.

Citacions

- En el nostre cas, que som de cicle, —tenia moltes ganes de dir-ho— no tenim llibres del cicle d'activitats comercials en català i m'he de generar materials propis.
- Aquí serè molt dràstic, i jo a vegades canvio de llengua i assumeixo el *mea culpa*, és que ens estem passant la llei pel forro. La llengua vehicular dels professors és el català. Nosaltres estem faltant a una obligació que tenim com a professionals.
- Fa uns anys era una lluita que no l'havíem de fer perquè es parlava en català i va arribar un moment que vam deixar de lluitar una mica i ara hem de tornar a lluitar pel català.
- A mi em sap greu però jo sento molt castellà.
- Els alumnes no són conscients que és una llengua que poden utilitzar i té molta riquesa i cultura.
- Que els alumnes la trobin com una llengua, no com una matèria. Hem de fer que l'estimin.
- Per què arriben alumnes a cicle que no entenen el català?
- La gent acostuma a convergir en la llengua que li causa menys problemes o li genera menys patiment.
- En aquests últims quatre anys els alumnes que tenim a 1r d'ESO parlen en castellà i tenen un nivell baix en llengua catalana. Estic com una mica espantada.
- Ja seria hora que miréssim les llengües com una riquesa.
- Darrere de cada llengua hi ha una cultura.
- Tots hem de treballar en aquesta línia per no perdre la riquesa i la diversitat lingüística que tenim.

Associació d'Inspectors d'Educació de Catalunya

Idees clau

- Preocupació per l'incompliment de la STSJC 5201/2020 de 16 de desembre, que imposa un 25 % de castellà com a llengua vehicular.
- Convé precisar el concepte de llengua vehicular i les implicacions pedagògiques en el tractament de les llengües.
- L'ús de la llengua a l'escola no s'hauria de polititzar.
- No s'haurien d'exigir, a la Inspecció d'Educació, actuacions al marge de les seves competències.
- El requisit del C2 per accedir a la funció docent és inviable. Només pot tenir-se en compte com a mèrit.
- L'ús social del català ha experimentat una davallada, amb diferències territorials notables.
- A secundària, hi ha tendència a convergir al castellà.
- La majoria de recursos pedagògics són en castellà. En el context social (xarxes, música, etc.) aquesta majoria és aclaparadora.
- Pel que fa als grups impulsors anunciats pel Departament, consideren que el més important és que les actuacions arribin a les aules per mitjà de la pràctica docent continuada.
- Els grups impulsors han de presentar i fer un desplegament adequat dels projectes que vulguin portar a la pràctica.
- El pla d'impuls s'ha d'adaptar a les realitats i necessitats sociolingüístiques territorials més que no pas a l'àmbit d'actuació territorial dels equips LIC.
- L'impuls s'ha de complementar de manera global amb productes que creïn referencialitat.
- Cal recuperar la consciència lingüística i la implicació del conjunt de la societat per superar la situació actual.
- La incorporació de la nova immigració es fa en castellà on el català ha perdut presència social. El paper del català es limita a l'àmbit escolar com a molt.
- Hi ha alumnat que se sent intimidat quan fa servir el català, a causa de la politització de la llengua.
- La judicialització de la llengua condiona l'actuació de les direccions de centre.
- Hi ha sectors del professorat refractaris a l'ús del català.
- La realitat dels centres és plurilingüe i multicultural. L'escola no pot gestionar sola aquesta complexitat.
- Cal reforçar les metodologies de l'ensenyament-aprenentatge lingüístic i l'ús del català.

Citacions

- Com a garants de les normes, tindrem un problema seriós perquè la sentència és ferma i ens obligarà a anar per les aules a comprovar que s'aplica el currículum.
- La Inspecció tindrà un problema fins que no hi hagi una definició política de l'ús de la llengua.
- Caldria diferenciar la sentència del 25 %, que apel·la a la conselleria, de la política lingüística dels centres educatius i del país.
- Malauradament, hem polititzat les llengües: el català, llengua dels independentistes, i el castellà, de l'extrema dreta. Les llengües haurien d'estar al marge de qualsevol partidisme.
- Cal diferenciar entre fer de policies i obligar al compliment de la norma.
- En el MECR és inviable que el C2 sigui un requisit; en tot cas, hauria de ser un mèrit.
- L'ús social de la llengua catalana és molt diferent a l'ús curricular. Hi ha zones en què hi ha hagut una davallada considerable en l'ús social.
- Els professors parlen en català quan hi ha la inspectora, però hi ha tendència a canviar la llengua.
- Els alumnes no parlen mai en català, no s'adrecen mai en català al professor i aquests no ho demanen.
- La majoria de suports són en llengua castellana.
- Més que el que pugui fer-se des de l'escola, cal abordar la qüestió de les xarxes socials, que influeixen molt en els joves.
- La proposta dels grups d'impuls està bé, però si després no hi ha una traducció a l'aula, acaba sent paper mullat.
- El pla de promoció té gran importància, però no té res a veure amb el desplegament que es va fer, per exemple, amb el programa Impuls de la lectura (ILEC).

- El Pla d'impuls és molt interessant, però es preveu igual arreu, quan la realitat és molt diversa.
- L'escola és un pal de paller, però és un tema global i caldria recuperar, per exemple, la influència que havia tingut la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals entre els infants.
- La llengua s'ha polititzat i la gent té por. Les direccions tenen por i pregunten si els poden inhabilitar.
- Hem d'apostar per la metodologia de la immersió lingüística i les aules d'acollida.
- La consciència lingüística entre els joves que fan el màster no existeix. No tenen consciència que la llengua està en perill.
- El consens que hi havia els anys vuitanta sobre la llengua actualment no hi és.
- Partim de la realitat multilingüe i multicultural, s'utilitza el català com a llengua de referència, com a vehiculars el català i el castellà i fins i tot les addicionals: xinès, àrab. Però l'escola no pot anar sola, cal un treball comú.
- Es dona una certa llibertat i autonomia a l'alumnat de primària a l'hora de formar part d'un ambient i això potser afavoreix l'ús espontani de la llengua castellana.

Agraïments

- Alaaddine Azzouzi Rahmouni
- Alumnat de l'Institut Numància (Santa Coloma de Gramenet)
- Àngels Cadena Bordoll
- Anna Bartra i Kaufmann
- Associació d'Inspectors de Catalunya (AIEC)
- Carme Junyent Figueras
- Docents de l'Institut Torre Roja (Viladecans)
- Enric Vila Delclòs
- Francesc Xavier Vila i Moreno
- Francina Gorina i Martínez
- Gabriel Fernández Paz
- Gerard Furest i Dalmau
- Jesús Martín Rivera
- Joan Pujolar Cos
- Josep Maria Castellà Lidon
- Josep-Anton Fernández Montolí
- Juan Carlos Moreno Cabrera
- Marina Massaguer Comes
- Mireia González Sáez
- Montserrat Monclús Llop
- Montserrat Mora Bonbehí
- Pol Gibert Serra
- Professionals de la Biblioteca Singuerlín Salvador Cabré (Santa Coloma de Gramenet)
- Ramdane Chellay Tikent
- Xavier Diez Rodríguez